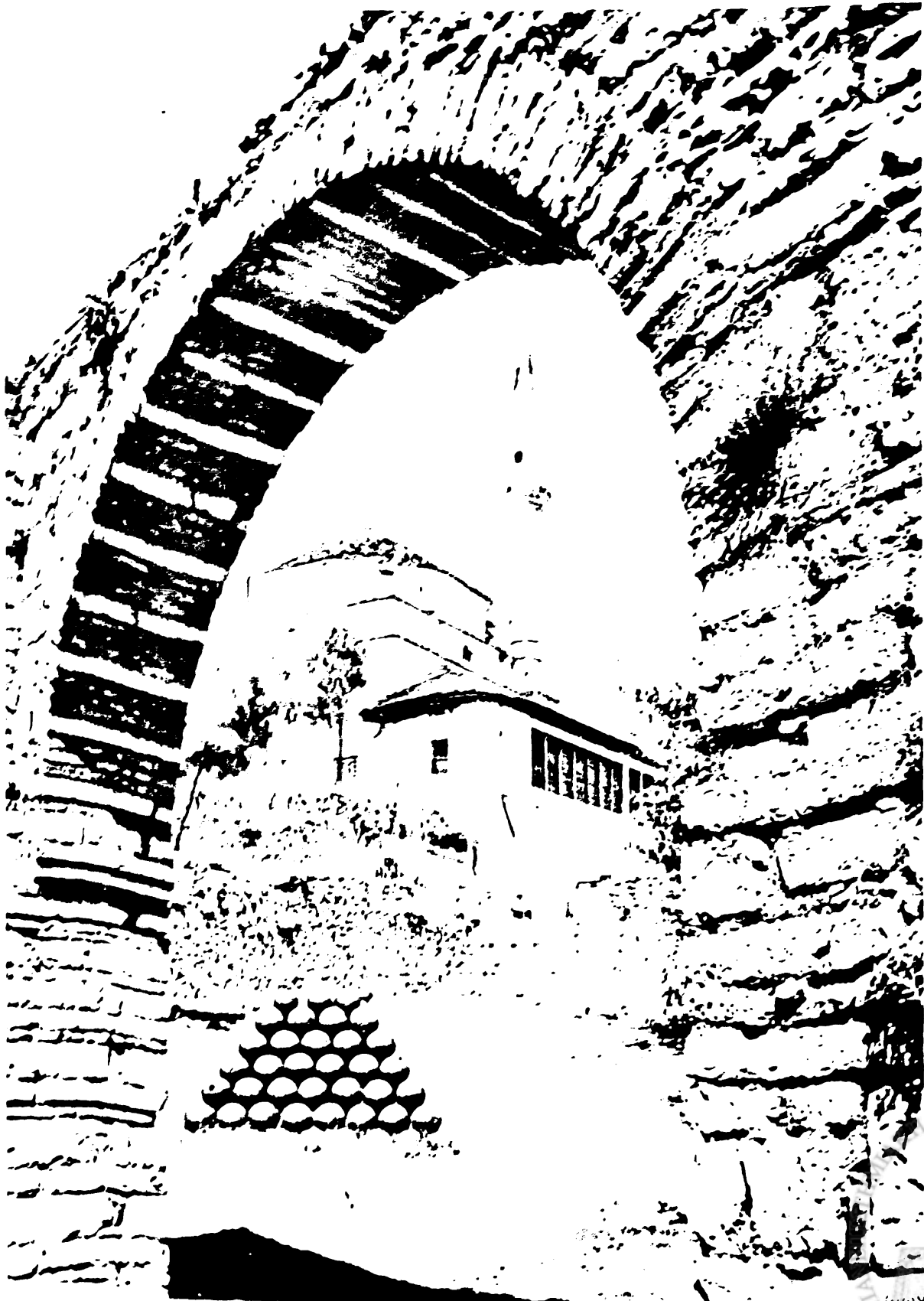

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΟΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ	ΤΕΥΧΟΣ 114	ΜΑΡΤΙΟΣ 1986	Γραφεία: Οδός Μαυρομυιάλη 7 Αθήνα 116 79 Τηλ. 36 21 651 - 65 99 783
---------	---------------	--------------	--

ΑΘΗΝΑ 1986

Δημοτικό Μουσείο 'Ιωαννίνων

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΛΗΣ
Ύπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρων
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Άνθυπάρχος
ΧΑΡ ΔΙΑΜΠΕΝΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Ύφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ
Ύπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπιτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
τού Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΦΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιωαννίνων Άρχιπλοιοπός
Άθηνών και πλοιοπός Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΛΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7

ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679

ΤΗΛ. 36.21.651

Ύπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64

Κ.Α. 15341

Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται με αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Φωτογράφιση - Μοντάζ

ΑΦΟΙ ΠΙΝΑ

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 45

ΤΗΛ. 3636180

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'	ΤΕΥΧ. 114	ΜΑΡΤΙΟΣ 1986	Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106.79 'Αθήνα Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783
----------	--------------	--------------	--

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόσκληση όμιλίας	81
Βιογραφικά 'Ομιλητή Μάρκου Δραγούμη	83
Σπύρου Χρηστίδη. Πολεμικό 'Ημερολόγιο '40—41	84
'Ιωάν. Νικολαΐδη. Μνήμες του '40	88
Νικολ. Χ. Ρεμπέλη. 'Επιδρομές Σλόβων και σλαβικά τοπωνύμια	92
Σπύρου 'Ι. Μαντᾶ. 'Αναζητώντας τὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθη	95
Οικονομική καὶ Κοινωνική Κατάσταση τῆς 'Ηπείρου (1909) ἀπὸ τὸ ANNUAIRE ORIENTAL	100
† Βασίλη Βετσοπούλου. 'Οδοιπορικό ἐπὶ Τουρκοκρατίας Πυρσόγισανη - Λεσκοβίκι	104

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :

Γ. Μπρουζιώτης — Γ. Κατσαρός
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία» ὀργανώνει τὴν 12ην Μαρτίου 1986, ἡμέρα Τετάρτη καὶ ὥρα 7.30' μ.μ., στὴ μεγάλη αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου, τὴν τέταρτη κατὰ σειρά πνευματικὴ ἐκδήλωση τῆς περιόδου 1985—86.

Κατ' αὐτὴ, μετὰ ἀπὸ εἰσήγηση τοῦ Προέδρου θὰ μιλήσῃ ὁ κ. Μάρκος Φ. Δραγούμης, μουσικολόγος, μὲ θέμα:

Ἡπειρωτικὴ Δημοτικὴ Μουσικὴ ἀπὸ τὴ Συλλογὴ τῆς Μέλπως Μερλιέ (1930).

Παρακαλοῦμε νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἡπειρωτικὴ ἐκδήλωση μὲ τὴν παρουσία σας.

Ὁ Πρόεδρος

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ Γεν. Γραμματέας

ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμητῶρ

ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

Πατριαρχική οικογένεια φίλη — Σμίνετση Δελβίνου.

Μάρκος Δραγούμης

Γεννήθηκε τὸ 1934 στὴν Ἀθήνα. Τελείωσε τὸ Γυμνάσιο (Κολλέγιο Ἀρρένων Ἀθηνῶν) τὸ 1953, τὸ Ὠδεῖο Πειραιῶς (Βυζαντινὴ Μουσική, τάξη Γ. Μαργαζιώτη) τὸ 1961 καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Ὠδεῖο (Ἀνώτερα θεωρητικά, τάξη Γ. Α. Παπαϊωάννου) τὸ 1962. Παρακολούθησε ἐπίσης γιὰ δύο χρόνια (1958—60) τὴ σχολὴ τοῦ «Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν τῆς Ἑθνικῆς Μουσικῆς» τοῦ Σίμωνα Καρᾶ.

Ἀπὸ τὸ 1962 ὡς τὸ 1964, χάρις σὲ μιὰ ὑποτροφία ποὺ πῆρε ἀπὸ τὸ Βρετανικὸ Συμβούλιο, σπούδασε μουσικολογία στὴν Ὁξφόρδη (Λίνκολν Κόλλετζ) μὲ ειδίκευση στὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ παλαιογραφία, δίπλα στὸ διάσημο αὐστριακὸ μουσικολόγο καὶ συνθέτη Ἔγκον Βέλλες (1885—1974). Ἀπὸ τὸ 1960 ἐργάζεται στὸ «Κέντρο Μικρασιατικῶν Σπουδῶν» (Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο) καὶ ἀπὸ τὸ 1970 διδάσκει Ἱστορία Μουσικῆς στὸ Ὠδεῖο Ἀθηνῶν.

Ἀπὸ τὸ 1964 διευθύνει τὸ μουσικὸ τμῆμα τοῦ Κολλεγίου Ἀρρένων Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ τὸ 1974 δίνει διαλέξεις στὴν «Ἐταιρεία Σπουδῶν Νεοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ καὶ Γενικῆς Παιδείας».

Ἔχει λάβει μέρος σὲ διεθνή μουσικολογικὰ καὶ βυζαντινολογικὰ συνέδρια καὶ ἔχει δημοσιεύσει πληθώρα ἄρθρων μουσικολογικοῦ περιεχομένου σὲ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Πρόσφατα ἐξέδωσε τὸ βιβλίο «45 τραγούδια τοῦ τόπου μας. Εἰδικὴ ἐπιλογή γιὰ τὶς τελευταῖες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τὶς πρῶτες τοῦ Γυμνασίου». Ἔκανε τὴν ἐπιμέλεια δύο μεγάλων δίσκων μὲ δημοτικὰ τραγούδια ἀπὸ τὴ συλλογὴ Μέλπως Μερλιέ. Προετοιμάζει ἐπίσης ἓνα βιβλίο ποὺ θὰ τιτλοφορεῖται «Δημοτικὲς καὶ ἄλλες μελωδίες ἀπὸ τὴ συλλογὴ Φαρδὺ καὶ τὴ σημερινὴ Σαμοθράκη».

Πολεμικό 'Ημερολόγιο του 1940-41

(Καθημερινή εξέλιξη μιας ζωής που πέρασε με κίνδυνο)

ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ Θ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ

(Συνέχεια του προηγούμενου)

ΣΤΟ ΒΟΥΡΚΟ ΔΕΛΒΙΝΟΥ

Καθώς προχωρούσαμε άργά, πέφτομε σ' ένα ποτάμι. Μερικοί βούτηξαν μέσα. Σταθήκαμε. Που πάμε, να πνιγούμε; Μήπως δέν ξέρει τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριὸ ὁ ὀδηγός μας Εὐθυμίου; Εἶδαμε κάπου ἐκεῖ πιὸ πέρα, φῶτα. Εἶπαν ὅτι εἶναι θλάχοι. Φωνάξαμε. Καμμιά ἀπόκριση. Ἀποφασίσθηκε ὁ Ζαροκίλης μὲ τὸν λοχία Μικρούλη καὶ 1-2 στρατιῶτες νὰ πάνε νὰ ἰδοῦν. Ὑστερα ἀπὸ ἀγωνιώδη ἀναμονή καὶ ἀφοῦ στὸ μεταξὺ κοιμηθήκαμε ἐπάνω στοὺς θάμνους χωρὶς νὰ καταλάβουμε, ἦρθαν.

Μᾶς φώναξαν νὰ στρίψουμε ἀριστερὰ τὸν ἀνήφορο. Ξεκινήσαμε ὅλοι. Φθάσαμε σὲ κακὰ χάλια σὲ μιὰ ἐκκλησιά. Ἐκεῖ ἦταν μιὰ ἴλη ἵπικου. Οἱ ἀξιωματικοὶ μπήκαν στὴν ἐκκλησιά. Ὁ λόχος ὅλος ἔξω ἄρχισε τὶς φωνές:

— Νὰ μείνουμε ἐδῶ, δέν πάμε πουθενά. Νὰ ἀναλάβει ἄλλος τὴ διοίκηση τοῦ λόχου. Μ' αὐτὴ τὴ διοίκηση θὰ πάμε χαμένοι.

Προμηνυόταν στάση τοῦ λόχου.

Ἦρθε ὁ γιατρός Φίλιος καὶ μαλάκωσαν τὰ παιδιά καὶ τελικὰ συνεχίσαμε τὴν πορεία γιὰ τὸ Μεμούσπη. Εὐτυχῶς ἐκεῖ περάσαμε τὴ νύχτα διαμοιρασμένοι στὰ σπίτια. Ἐγὼ μὲ μερικοὺς ἄλλους μείναμε σ' ἓνα χαμόσπιτο κάποιου, πού τὸν ἔλεγαν Κώστα. Ἦταν κι ἄλλα παιδιά ἐκεῖ, ὁ λοχίας Σιδέρης, ὁ Λαγός. Ζητήσαμε ἀπὸ τὸ νοικοκύρη τίποτε φαγώσιμο μὲ πληρωμή. Ἡ ἀπάντησή του στερεότυπα ἀρνητική.

Μιὰ «στρατιωτική» ἔρευνα τὴ νύχτα ἀπὸ τὸν Λαγὸ μᾶς ἀποκάλυψε ζαμπόχελα, μέλι, τυρί. Φάγαμε καὶ πήραμε καὶ λίγο μέλι στὰ παγούρια μας.

Τὸ πρωτὶ γρήγορα - γρήγορα φύγαμε ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ μὴ γίνουμε ἀντιληπτοί. Ἀκούσαμε ὅμως σὲ λίγο τῆς νοικοκυρᾶς τὶς φωνές, πού διαμαρτυρόταν ὅτι τῆς φάγαμε 10 ὀκάδες μέλι!

Εἶχε ξημερώσει ἡ 1η Δεκεμβρίου, ὅταν πάλι ξεκινήσαμε. Ὁ Σουρβίνος μου ἔλεγε ὅτι σκόπευε νὰ μᾶς ὀδηγήσει στοὺς Ἁγίους Σαράντα, πού εἶχαν κυριευθεῖ πιά ἀπὸ δικά μας τμήματα, σύμφωνα μὲ πληρο-

φορίες, πού δῆθεν εἶχε. Ἔτσι βαδίζαμε κατ' εὐθείαν γιὰ τὸ ποτάμι Μπίστριτζα. Εὐτυχῶς ὅμως πρὸ πέ-
ρα συναντήσαμε δυὸ θλάχους, πού
πρόθυμοι τέθηκαν στὴ διάθεσή μας
γιὰ ὁδηγοί, καὶ πού ὅπως ἀποδεί-
χθηκε ὕστερα, ἦταν πολύτιμοι. Αὐ-
τοὶ μᾶς πληροφόρησαν ὅτι ἦταν νὰ
περάσουμε μέσα ἀπὸ τὸ βουῦρκο
πρὸς τὸ ποτάμι ἀδύνατο. Μᾶς ὑπό-
δειξαν νὰ πᾶμε δεξιώτερα. Πάλι ὅ-
μως περάσαμε ἀναγκαστικὰ μέσα
ἀπὸ θάλτο. Ὑποφέραμε ἐκεῖ πολύ.
Ἄρκετὰ παιδιά γλυστρήσανε καὶ
βούλιαξαν μέχρι τὸ λαιμό, γενικὰ
δὲ ὅλοι μας βουτηχτήκαμε σχεδὸν
μέχρι τὰ γόνατα.

Μέσα στὸ θάλτο αὐτὸν πολλὰ
ζῶα Ἰταλῶν σκοτωμένα. Ἐξ αἰτί-
ας αὐτοῦ τοῦ θάλτου, στὴν ὀπισθο-
χώρηση, ἀποκόπηκε κι αἰχμαλωτί-
σθηκε ἄρκετὴ δύναμη Ἰταλῶν, πε-
που 500 αἰχμαλώτους τοὺς συναν-
τήσαμε στὸ δρόμο, λίγο μετὰ τὸ ξε-
κίνημά μας, πού τοὺς περνοῦσαν
δυὸ στρατιῶτες τοῦ ἰππικοῦ μὲ λί-
γους πολίτες. Καθὼς τοὺς εἶδαμε
σὲ ἔλεεινὴ κατάσταση, τοὺς ἔδωσε ὁ
Σουρβίνος, πού προπορευόταν, λί-
γα σῦκα, μου πήρε δὲ καὶ τὴν κου-
ραμάννα μου, μὲ τὴν ὑπόσχεση νὰ
μου δώσει τὴ δική του καὶ τὴ μοί-
ρασε κι αὐτὴ. Ἄλλὰ ἀργότερα τὴ
δική του τὴν εἶχαν φάει κι ἔτσι ἔ-
μεινα νηστικός ὅλη τὴν ἡμέρα ὡς
ἀργὰ τὴ νύχτα καὶ ὑπόφερα πολύ.

Κι ἄλλα παιδιά ἀπὸ τὸ λόχο μας
μοίρασαν τὸ ψωμί τους στοὺς αἰχ-
μαλώτους. Αὐτοὶ τ' ἄρπαζαν καὶ τὸ
καταβρόχθιζαν-λαίμαργα. Ἐφεραν
μερικοὶ καὶ ὑπογένειο.

Λοιπὸν, μὲ ὁδηγούς τοὺς δυὸ θλά-
χους, ἀφοῦ πήραμε κατεύθυνση δε-
ξιώτερα, φθάσαμε σὲ μιὰ πλαγιά
ἐνὸς λόφου δασωμένη, ὅπου μείνα-
με μέχρι τὸ θράδυ. Στὸ μεταξὺ πέ-
ρασαν ἐπάνω μας καὶ λίγα ἀερο-
πλάνα.

Τὸ θράδυ πορεία πάλι γιὰ τὸ χω-
ριὸ Ἄλικου, ὅπου φθάσαμε νύχτα
καὶ διανυκτερεύσαμε μὲ τὴ φροντί-
δα τοῦ προέδρου τοῦ χωριοῦ σὲ
σπίτια. Ὁ Σουρβίνος κι ἐγὼ μὲ λί-
γους ἄνδρες τῆς ὁμάδας διοίκησης
τοῦ λόχου μείναμε στὸ σπίτι κάποι-
ου δάσκαλου Ἰωάννου. Στὸ πλαϊ-
νὸ σπίτι, πού τὸ ἄνοιξε ὁ Ἰωάννου,
γιατὶ λείπανε οἱ νοικοκυραῖοι, μεί-
νανε τὰ ὑπόλοιπα παιδιά τῆς ὁμά-
δας μας.

Ὁ Ἰωάννου μᾶς μαγείρευε μόνος
του κοτόπουλο σοῦπα καὶ ψάρια τη-
γανητὰ κι ἀργὰ ἡ ὥρα 12 τὰ μεσά-
νυχτα, ἀφοῦ στὸ μεταξὺ στεγνώσα-
με, πού εἴμαστε καταμουσκεμένοι,
κοιμηθήκαμε, ὁ μὲν Σουρβίνος στὸ
κρεβάτι τοῦ Ἰωάννου, ἐγὼ δὲ σὲ
ἄλλο κρεβάτι μὲ στρῶμα μόνον.
Πρῶτη φορὰ κοιμήθηκα μὲ τὸ σῶ-
μα μου σὲ μαλακωσιά. Μὲ πήρε ἄ-
μέσως ὕπνος γαλήνιος κι ἀναπαυ-
τικός.

Κατὰ ἡ ὥρα 2 τῆς νύχτας χτυπή-
ματα στὴν πόρτα μᾶς ξύπνησαν.
Κάποιος ἔφερε τὴν πληροφορία ὅτι
πυροβολισμοὶ εἶχαν ἀκουσθεῖ στὸ
ποτάμι. Σηκωθήκαμε, γιατί ἀνησυ-
χήσαμε, μήπως εἶναι Ἰταλοὶ καὶ πέ-
ρασαν τὸ ξύλινο γεφύρι κάτω ἀπὸ
τὸ χωριὸ καὶ ἔρχονταν πρὸς ἐμᾶς.
Μιὰ διαταγὴ τοῦ Σουρβίνου πρὸς
τὸν Ζαροκίλη νὰ βγάλει περίπολο

ὡς τὸ γεφύρι στάλθηκε ἀμέσως μὲ σύνδεσμό μας, εἰδοποιήθηκε δὲ καὶ ὄλος ὁ λόχος ν' ἀγρυπνάει. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ μὴ κοιμηθοῦμε ὡς τὸ πρωῖ. Καθήσαμε κοντὰ στὴ φωτιά, ὥσπου νὰ φέξει.

Νύχτα ἀκόμα θγήκαμε ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ πήγαμε γιὰ κάλυψη σὲ μιὰ ἐκκλησιά πιὸ πέρα, ὅπως μᾶς ὑπόδειξε ἀπὸ τὸ θράδου ὁ δάσκαλος.

Παράλειψα νὰ σημειώσω, ὅτι τὸ θράδου στὸ σπίτι τοῦ Ἰωάννου μᾶς ἦρθε κι ἕνας πολὺ ἐξυπνος ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ γειτονικὸ, πέρα ἀπὸ τὸ ποτάμι, χωριὸ Φοινίκι, ἐμπορευόμενος, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔδωσε πληροφορίες γιὰ τὸν ἐχθρὸ καὶ ἔφυγε πάλι γιὰ τὸ Ἰταλικὸ ἔδαφος γιὰ νὰ μᾶς φέρει συγκεκριμένες πληροφορίες γιὰ τὶς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ.

Στὴν ἐκκλησία σὲ λίγο ξημέρωσε. Ἡμέρα Δευτέρα, 2 τοῦ μηνός. Ὁ καιρὸς καλός. Καλυφθήκαμε κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα. Μέχρι τὸ θράδου πέρασαν πολλὰ ἀεροπλάνα.

Τὸ θράδου μᾶς ἔφεραν κουραμένα σωρὸ τρίμματα, καταθρεγμένη. Τί νὰ φᾶμε ἀπὸ αὐτή; Τὴν παράτησαν οἱ ἡμιονηγοὶ ἕνα τέταρτο μακριὰ κάτω ἀπὸ ἕνα δένδρο καὶ φύγανε. Εἶχαν τρομοκρατηθεῖ τὴν ἡμέρα τὰ μεταγωγικά μας ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα κι ἔτσι ἐμεῖς εἶχαμε μείνει μὲ λίγη σταφίδα πού στὸ μεταξύ μᾶς εἶχαν δώσει.

Κατὰ τὸ μεσημέρι συνάντησα τὸν γνωστὸ μου ταγματάρχη Κάτσιο ἀπὸ τὸ Παλιοχώρι Φιλιατῶν. Μαζὶ μὲ ἐμᾶς, στὸ ἴδιο μέρος, ἔμεινε καλυμμένος καὶ ὁ 3ος λόχος. Διανυκτερεύσαμε πιὸ πέρα ἀπὸ τὴν ἐκ-

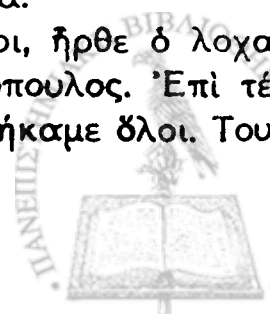
κλησία, σὲ μιὰ ἀχυροκαλύβα. Κοιμήθηκα ἐπάνω σ' ἕνα φύλλο τσίγκου, πού τὸ ἔβαλα ἐπάνω στὴ λάσπη.

Τὸ πρωῖ, 3 τοῦ μηνός, (Δεκεμβρίου), πιάσαμε τόπο γιὰ κάλυψη κάτω ἀπὸ μιὰ ἐλιά, χωμένοι σ' ἕνα θάμνο. Ἀπὸ ἐνωρὶς μᾶς ἔδωσαν σταφίδα, τυρί, ψωμί, κονσέρβα καὶ τσιγάρα. Ἡ μέρα ἠλιόλουστη. Ἔστειλα σ' ἕνα σπίτι σὲ συνοικισμό πιὸ πάνω νὰ τηγανίσω τὸ τυρί, ἀλλὰ δὲν ἔγινε τίποτε. Ἐνας στρατιώτης μου ἔδωσε ἕνα καλαμπόκι θρασμένο κι ἄλλος ἕνας μου ἔψησε δυὸ ξερά. Περνοῦσαν ἀπὸ πάνω μας ἀεροπλάνα ἀδιάκοπα.

Ὁ λόχος εἶχε διαμοιρασθεῖ, ἀλλοῦ ἢ διμοιρία τοῦ Ζούλα κι ἀλλοῦ τοῦ Ζαροκίλη σ' ἄλλον ἀπέναντι λόφο. Μερικοὶ, μιμούμενοι στρατιῶτες ἄλλων λόχων, εἶχαν πάει πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ, σὲ μιὰ θίλλα Ἰταλοῦ εὐπατρίδη, τὴ θίλλα Μπιμπέλι. Ἐκεῖ θρῆκαν, μεταξύ ἄλλων, καὶ ἀφθονοκρασί, θερμούτ καὶ ἄλλα ποτά. Ἄλλοι προμηθεύθηκαν ἄλλα πράγματα. Καὶ τί δὲν εἶχε μέσα!

Πῆγε καὶ ὁ γιατρὸς τοῦ λόχου μας μιὰ θόλτα. Ἐμεῖς ἀρκεσθήκαμε ἐπειδὴ εἴμαστε σὲ μεγαλύτερη ἀπόσταση καὶ εἶχαν ληφθεῖ στὸ μεταξύ ἀπαγορευτικὰ μέτρα, στὰ μπουκάλια καὶ στὶς καράφες κρασιοῦ, πού μου ἔφεραν ὄσοι πῆγαν. Τὸ κρασί «ἔρρευσε ποταμηδόν», πού λέει ὁ λόγος καὶ ἔλυσε τὴ γλῶσσα σὲ εὐθυμολογήματα.

Κατὰ τὸ μεσημέρι, ἦρθε ὁ λοχαγὸς μας, ὁ Σκιαδόπουλος. Ἐπὶ τέλους! Ἀνακουφισθήκαμε ὄλοι. Του-

λάχιστο δὲν θὰ προχωρεῖ ὁ λόχος χωρὶς νὰ ξέρει ποῦ πάει.

Συγκεντρώθηκαν ὄλοι, μπῆκε μιὰ τάξη πάλι καὶ τὸ θράδου πήραμε τὸ δρόμο γιὰ τὸ χωριὸ Καλύβια. Ὁ λοχαγὸς καὶ μερικὲς διμοιρίες εἶχαν προπορευθεῖ, ἐγὼ δὲ καὶ ἡ ὁμάδα διοίκησης τοῦ λόχου μείναμε τελευταῖοι μαζί μὲ μερικὸς στρατιῶτες μεθυσμένους ἀπὸ τὸ εὐλογημένο κρασί τοῦ Μπιμπέλι, ποῦ τραγουδοῦσαν κιόλας.

Στὰ Καλύβια δὲν μείναμε τὸ θράδου μέσα στὸ χωριό, ἀλλὰ σὲ μιὰ πλαγιά λόφου ἀνήλια, δεξιὰ τοῦ χωριοῦ, πρὸς νότον. Ἐκεῖ ἦταν ἓνα μοναχικὸ σπίτι μιᾶς χήρας γυναίκα, ποῦ τὸ χρησιμοποιοῦσε σὰν πρόχειρο νοσηλευτήριον κι ὁ γιατρὸς τοῦ Τάγματος. Γιὰ τὰ διάφορα τμήματα ὁ λοχαγὸς καθώρισε τόπο γιὰ ὕπνον στὸ ὑπαιθρον. Ἐμεῖς τῆς ὁμάδας διοίκησης τοῦ λόχου καθωρίσθηκε νὰ κοιμηθοῦμε στὸν κῆπον τοῦ σπιτιοῦ. Ἀλλὰ οἱ διαμαρτυρίες τῆς γυναίκας αὐτῆς ὅτι τῆς χαλάμε τὰ σκόρδα τοῦ κήπου μᾶς ἐπέβαλαν ἔξωση καὶ κοιμηθήκαμε ψηλὰ στὸ φράχτη καὶ κρυώσαμε πολὺ κατὰ τὸ πρωτῖ.

Ξημέρωσε ἡ 4 τοῦ μηνός. Ἐνωρὶς ἔγινε διανομὴ κουραμάνας, ποῦ μᾶς ἦρθε, μαζί μὲ ἐλιές. Ἦρθαν καὶ μερικὰ ζευγάρια ἄρθυλα καὶ πῆρα κι ἐγὼ καινούργια, ποῦ δὲν εἶχα. Ἐπειτα ὅλη τὴν ἡμέρα περάσαμε κρυμμένοι ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα.

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας εἶχα κι ἓναν καυγᾶ μὲ τὸν γιατρὸ τοῦ Τάγματος Λειβαδᾶ, ποῦ κάνοντας χρῆση τοῦ βαθμοῦ του, ἤθελε νὰ μὲ

πετάξει ὄξω ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς χήρας ἐκείνης, ὅπου εἶχα πάει νὰ ρωτήσω κάτι σχετικὸ μὲ τὴν ὑπηρεσία, τὸν λοχαγό.

Τὸ θράδου μὲ πῆρε ὁ λοχαγὸς στὸ χωριό, μὲ σκοπὸ νὰ κάνουμε μιὰ ὀνομαστικὴ κατάσταση τῶν ἀνδρῶν τοῦ λόχου, ποῦ τὴν ζητοῦσε τὸ τάγμα καὶ μὲ τὴν ἀφορμὴ αὐτὴ νὰ διανυκτερεύσω κιόλας ἐκεῖ ὅπουδῆποτε. Πηγαίνοντας, συναντήσαμε τὸν Σουρβῖνο, ποῦ κατέβαινε διαμαρτυρόμενος σὲ μιὰ ὀλιγάριθμη συγκέντρωση στρατιωτῶν ὅτι τοῦ κλέψανε τὰ πράγματά του. Ἦταν πιωμένος. Κοντοσταθήκαμε καὶ προσπέρασε, χωρὶς νὰ μᾶς ἰδεῖ. Πιο ἐπάνω, βρήκαμε τὸν πρόεδρον τοῦ χωριοῦ. Ζήτησε ἀπὸ αὐτὸν ὁ λοχαγὸς προσωρινὰ ἓνα λυχνάρι, γιὰ νὰ γράψουμε. Μᾶς πῆγε στὸ σπίτι τοῦ, ὅπου καὶ ἀρχίσαμε νὰ κάνουμε τὴν κατάσταση.

Σὲ λίγη ὥρα ἦρθε κάποιος καὶ εἰδοποίησε τὸν λοχαγὸ ὅτι τὸν περιμένει γιὰ τὸ δεῖπνον ὁ ταγματάρχης, ποῦ εἶχε καλέσει ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ τάγματος. Ζήτησε τότε ὁ λοχαγὸς ἀπὸ τὸν πρόεδρον νὰ διανυκτερεύσω ἐκεῖ, γιὰ νὰ κάνω τὴν κατάσταση. Αὐτὸ καὶ ἔγινε.

Ἦταν σ' αὐτὸ τὸ σπίτι κι ἄλλοι δυὸ φιλοξενούμενοι ἀπὸ ἄλλο χωριὸ ὡς πρόσφυγες. Ἀφοῦ τελείωσα τὴ γραφικὴ ἐργασία, μοῦ πρόσφεραν φαγητὸ φασόλια σοῦπα, μέλι καὶ τυρί. Εἶχα πολλὰς ἡμέρας νὰ φάω μὲ κουτάλι χορταστικά. Μοῦ ξεθόλωσε τὸ μάτι! Κοιμήθηκα σχεδὸν καλά. Τὸ θράδου ἐκεῖνο ἔξω ἔκανε τσουχτερὸ κρύον.

(Συνεχίζεται)

Μνήμες του '40

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

(Συνέχεια του προηγούμενου)

“Όταν μπήκαν στη σήραγγα στη σειρά, ό ένας πίσω από τον άλλο, ανάλογα με τὸ βαθμό τους, πρώτα οί ανώτεροι καί στη συνέχεια οί άλλοι, ἡ παρουσία τους μᾶς ἐντυπώσισε. Ήταν βέβαια φανερός οί κακουχίες του πολέμου, παρόλα αυτά ἡ γενική ἐμφάνιση ἔκρυβε πολλά. Ὁδηγήθηκαν στο Στρατηγὸ πὺ τὸς περίμενε με τὸς ἐπιτελεῖς του καί κάθησαν ἀπέναντί του. Γενική συζήτηση θὰ γινόταν, ἐκεῖ, τίς ἐξετάσεις θὰ τίς ἔκαναν με τὸν καθένα χωριστὰ ὁ Ἐπίλαρχος Βαῖδης κι ὁ ὑπολοχαγὸς Ντόκος του 2ου Γραφείου, ἀργότερα ὁ τελευταῖος ἔγινε Στρατηγὸς καί Διοικητὴς τῆς VIII Μεραρχίας.

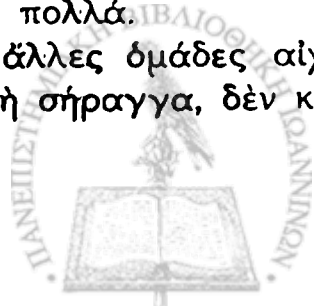
Ἡ συζήτηση ἦταν ἀποκαλυπτική του χαρακτήρα καί τῶν φρονημάτων τῶν Ἰταλῶν ἀξιωματικῶν. Ἀπὸ τίς ἀπαντήσεις τους ἀποκαλυπτόταν καθαρὰ ἡ ἐπίδραση πὺ εἶχε ἀσκήσει πάνω τους τὸ φασιστικὸ καθεστῶς του Μουσολίνι. Οί λίγοι με τὸς μεγάλους βαθμούς, ἀξιωματικοί, με τ' ἄσπρα μαλλιά, διατηροῦσαν τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς ἡλικίας καί του βαθμοῦ τους, εἶχαν πλήρη συνείδηση τῆς θέσης πὺ θρίσκονταν ὡς αἰχμάλωτοι, ἦταν εὐ-

γενικοί στίς ἀπαντήσεις τους καί ἐκδήλωναν ἔμμεσα, κάποτε καί ἄμεσα, τὴν ἀντίθεσή τους γιὰ τὴν περιπέτεια στὴν ὁποία εἶχε ὀδηγήσει τὴν Ἰταλία ὁ δικτάτορας.

Οί νεώτεροι, ἀλαζόνες καί ὑπεροπτικοί, ἀπαντοῦσαν στίς ἐρωτήσεις με ἰταμότητα, ἡ ψυχὴ τους εἶχε διαβρωθεῖ ἀπὸ τὸ φασισμό, δὲν παραδεχόταν πὺς εἶχαν νικηθεῖ, ἔνα ἀτύχημα ἦταν, ἔλεγαν, σὲ λίγες μέρες ἡ Ἰταλία θὰ σάρωνε τὴν Ἑλλάδα κι αὐτοί θὰ ἦταν πάλι ἐλεύθεροι, θὰ γύριζαν στίς μονάδες τους νὰ συνεχίσουν τὸν πόλεμο. Λίγο ἄκόμα καί νὰ μᾶς κατηγορήσουν γιὰ τί τὸς πιάσαμε αἰχμάλωτους καί διακόψαμε τὸ ἔργο πὺ εἶχαν ἀναλάβει.

Οί ἀξιωματικοί μας κρατοῦσαν τὴν ψυχραιμία τους, ἂν καί οί προκλήσεις ἦταν συνεχεῖς, ἡ φανταρία ὅμως εἶχε ἀγριέψει, ἂν μᾶς τὸς παρέδιναν μπορεῖ καί νὰ τὸς λυτσαράμε. Στὸ τέλος οὔτε οί ἀξιωματικοί ἀντεχαν νὰ τὸς ἀκοῦν, τὸς παρέδωσαν στο Βαῖδη νὰ πάρει τίς πληροφορίες του. Ἡμουν σίγουρος πὺς οί νέοι φασίστες δὲν θ' ἀνοιγαν τὸ στόμα τους, οί ἄλλοι ὅμως θὰ ἔλεγαν πολλά.

Πέρασαν κι ἄλλες ὁμάδες αἰχμάλωτων ἀπὸ τὴ σήραγγα, δὲν κι-

νοῦσαν πιά τὴν περιέργειά μας, αὐτὴ μὲ τὸν καιρὸ εἶχε ἐξαντληθεῖ. Ἡ ὑπόθεση γιὰ μᾶς εἶχε γίνει ρουτίνα, ὄχι ὅμως γιὰ τὸ 2ο Γραφεῖο, ποὺ γι' αὐτὸ κάθε στοιχεῖο ἦταν πολῦτιμο, τὸ χρησιμοποιοῦσαν τ' ἄλλα γραφεῖα κατὰ τὸν καλλίτερο τρόπο, ὅπως ὁ Πετρουτσόπουλος τοῦ III, ἡ ἀντεπίθεση ὅπου νᾶταν θάρχιζε. Εἶχε γίνει πίστη σ' ὅλους, κοινή συνείδηση πιά, πὼς οἱ Ἴταλοὶ ἦταν ἀδύνατο ν' ἀνατρέψουν τὴν ἄμυνά μας καὶ πὼς ἡ Μεραρχία ἐτοιμαζόταν νὰ τοὺς κυνηγήσει.

Γιὰ τοὺς δακτυλογράφους τὸ μυστικὸ ἦταν γνωστό, δὲν μᾶς τὸ εἶπε κανένας, τὰ ἀνακαλύπταμε στὶς γραμμὲς τῶν διαταγῶν ποὺ χτυπούσαμε στὶς μηχανές, τὸ ἐπιθεβαίωνα ἢ πύκνωση τῶν ἐπισκέψεων τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Μετώπου, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ τὰ Γιάννινα, κόμιζαν διαταγὲς ἀπὸ τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, ὅλα ἔδειχναν πὼς ἡ ἐξόρμηση ἦταν κοντά.

Οἱ ἐπιθετικὲς ἐνέργειες τῆς Μεραρχίας εἶχαν κι ὅλας ἀρχίσει ἀπὸ τὴν ἐπόμενη μέρα τῆς ἐγκατάστασής μας στὴ σήραγγα μὲ ἀναγνωρίσεις ἀποσπασμάτων ποὺ ἔφερναν πάντα πλούσια συγκομιδὴ σὲ αἰχμάλωτους, λάφυρα καὶ πληροφορίες.

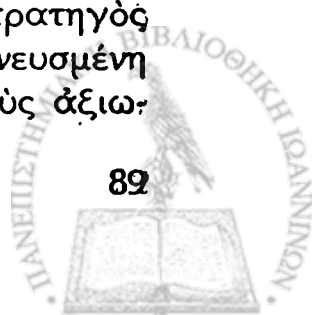
Οἱ Ἴταλοὶ πιέζονταν μὲ καθημερινὲς διαταγὲς τῶν ἀρχηγῶν τοὺς νὰ ἀμυνθοῦν μ' ὅλες τὶς δυνάμεις τοὺς. Πολεμοῦσαν πεισματικά, δὲν εἶχαν ἄλλη διέξοδο, οἱ συνέπειες γιὰ ὅσους ἐγκατέλειπαν τὸ Μέτωπο ἦταν θάνατος, στὸ τέλος τὰ ξεχνούσαν ὅλα, οἱ δικοὶ μας τοὺς ἀνέτρεπαν μὲ τὴν ἀποφασιστικότητά

ποὺ χαρακτήριζε τὴν ἐξορμή: σεις τοὺς, οἱ Ἴταλοὶ ἔρριχναν τὰ ὄπλα καὶ κοίταζαν νὰ σωθοῦν ὅπως - ὅπως. Πολλὲς φορές, ἡ μεγάλη πίεση ποὺ ἀσκοῦσαν πάνω τοὺς — βρέθηκαν σκοτωμένοι φασίστες ἀξιωματικοὶ νὰ σημαδεύουν μὲ τὰ πολυβόλα τοὺς, ὅσους πολεμοῦσαν στὴν πρώτη γραμμὴ, στὰ χαρακώματα — μαζί καὶ τὸ ἐθνικὸ φιλότιμο ποὺ ξυπνοῦσε τὴν ὥρα τῆς μάχης, γίνονταν αἰτία νὰ ἀντιστέκονται σθεναρὰ οἱ Ἴταλοὶ, κρατοῦσαν μὲ τὰ δόντια τὶς θέσεις ποὺ ὑπερασπίζονταν, σ' αὐτὲς τὶς περιπτώσεις οἱ δικοὶ μας ἔφτυναν αἷμα γιὰ νὰ τοὺς διώξουν. Οἱ μάχες ἦταν φονικὲς καὶ οἱ ἀπώλειες μεγάλες κι ἀπὸ τὶς δυὸ πλευρὲς.

Μὲ τὴν ὑπαγωγή τῆς Μεραρχίας στὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, περιορίστηκε ἡ ἀνεξαρτησία ποὺ εἶχε κατὰ τὴν περίοδο τῶν ἀμυντικῶν ἀγῶνων τῆς. Τὴν εὐθύνη τοῦ τομέα Θεσπρωτίας εἶχε ἀναλάβει τώρα τὸ Σῶμα, ἐνῶ τὸ δεξιὸ τῆς, σὲ χώρους ποὺ ὡς τώρα ἀμυνόταν, πολεμοῦσε ἡ II Μεραρχία. Ὁ τομέας δράσης τῆς VIIIIης εἶχε θέβαια σμικρύνει, οἱ τοποθεσίες ὅμως ποὺ ἔπρεπε νὰ καταλάβει κατὰ τὴν ἀντεπίθεσή τῆς ἦταν ζωτικῆς σημασίας, τόσο γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἀπελευθέρωσης τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, ὅσο καὶ γιὰ τὴν προώθηση τῶν ἐπιχειρήσεων στὰ Βορειοηπειρώτικα ἐδάφη.

Γ'.—ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ

Στὶς 18 Νοεμβρίου ὁ Στρατηγὸς Κατσιμήτρος ἐκδίδει ἐμπνευσμένη ἡμερήσια διαταγὴ πρὸς τοὺς ἀξιω-

ματικούς και όπλίτες τής Μεραρχίας, με τήν όποία ζητούσε άπ' όλους νά πολεμήσουν — ή επίθεση είχε κιόλας άρχίσει στη Μακεδονία — με τήν πίστη, τό πείσμα, τήν όρμή και τό σθένος πού είχαν επιδείξει στον άμυντικό άγώνα, για νά διωχθεί ό έχθρός πέρα άπό τά σύνορα τής χώρας. Με τήν ήμερήσια διαταγή δακτυλογραφήθηκαν και τά έγγραφα με τά επιθετικά σχέδια κάθε μονάδας, πού θα διαβιβάζονταν στις διοικήσεις τους με ειδικούς άγγελιαφόρους. "Όλα όσα άφορούσαν τό 15ο Σύνταγμα, πού είχε τήν έδρα του στα ύψώματα τών Κάτω Σουδενών, παρακάλεσα τόν ύπασπιστή νά επιτρέψει νά τά πάω έγώ. Η προθυμία μου ξεκινούσε άπό κάποιο ύπολογισμό. Στο γυρισμό, όταν τελείωνα με τήν άποστολή, θα περνούσα άπό τό χωριό, τή Βίτσα, νά δώ τήν οικογένεια, νά ξεκουραστώ λίγες ώρες, ν' αλλάξω ρούχα, κάτι πού είχε γίνει ζωτική άνάγκη, άφότου ή ψείρα είχε μπει για καλά στη ζωή μας. Δεν φανέρωσα τις προθέσεις μου στον ύπασπιστή γιατί σίγουρα δεν θα μ' έστελνε. Κάναμε πόλεμο, άπό τήν άλλη μέρα μάλιστα άρχιζε μιά καινούρια φάση του, ό Στρατός θα ριχνόταν στη φωτιά, πολλοί θα χάνονταν, άλλοι θα άμεναν έπιζώης άνάπηροι, περίσσειε χρόνος για πολυτέλειες, όπως ή ξεκούραση, τό φαγητό, ή καθαριότητα;

Ό ύπασπιστής άπόρесе με τήν προθυμία μου, στο τέλος όμως μου άνάθεσε τήν άποστολή. Σφραγίστηκαν οι διαταγές με βουλοκέρι, ύπέγραψα για τήν παραλαβή τους

και άνέλαβα τήν ύποχρέωση νά φέρω ύπογραμμένο άπό τους παραλήπτες τόν έξωτερικό φάκελο. «Πάρε μιά μοτοσυκλέττα», είπε ό ύπασπιστής, «διάλεξε κι έναν καλό οδηγό κι έχε τό νοϋ σου. Πιστεύω νάσαι τυχερός και νά ξημερώσει καλή μέρα για τό στρατό μας αύριο».....

Πώς πολέμησαν οι Ίταλοι άπό τήν έναρξη τών έχθροπραξιών, ως τό τέλος, θα τό θρεί κανεις τόσο στα συγγράμματα και τις άφηγήσεις τών Έλλήνων πολεμιστών, άξιωματικών και στρατιωτών, όσο και στα βιβλία πού έγραψαν οι Ίταλοι, προπαντός στις κάθε είδους διαταγές πού οι Άρχηγοί του Ίταλικού στρατού καθημερινά έστελναν στις μονάδες τους.

Σ' αυτές πού τις έπιαναν οι ασύρματοί μας, δεν τις κρυπτογραφοϋσαν πολλές φορές οι Ίταλοι γιατί βιάζονταν νά τις στείλουν στις μονάδες, αλλά κι όταν τό έκαναν οι δικοί μας είχαν σπώσει τόν κώδικά τους και τις μετέφραζαν, σ' αυτές λοιπόν τις διαταγές άποτυπώνονταν άνάγλυφα τά αισθήματα τής διοίκησης, σ' όλη τήν κλίμακα τών άποχρώσεων και τών παραλλαγών: άπό τήν έπαρση για τή βεβαιότητα τής νίκης, τις πρώτες στιγμές τής είσβολής, ως τήν άγωνία και τήν άπογοήτευση, όταν ή πραγματικότητα τους ξάφνιασε όδυνηρά.

Με συνεχείς προτροπές και έπικλήσεις για σεβασμό τών στρατιωτικών παραδόσεων, τής τιμής, του έθνους, άγωνίζονταν νά τους πείσουν νά θυσιαστοϋν στ' όνομα τής πατρίδας, του βασιλιά και του Ντου-

τσε πού βρίσκονταν, τούς έλεγαν, πάντα νοερά στο πλευρό τους και τούς συντρόφευαν.

“Όταν άρχισε ή φυγή, ή κύρια έντολή τών διοικητών τους ήταν : «Κρατηθείτε στις θέσεις σας», «Σταθεροποιείστε τις γραμμές σας». Ό στρατός, έτσι ή άλλοιώς, υποχρεωνόταν νά συμμορφωθεί και τά κουφάρια στιβάζονταν στα χαρακώματα, πού μέ τόση τέχνη και γρηγοράδα έσκαβαν, ή έργατικότητα τους ήταν κάτι πού ποτέ δέν μπορέσαμε νά φτάσουμε, ούτε στον πόλεμο, ούτε στην ειρήνη. Γέμιζε ό τόπος από τό πολεμικό υλικό πού άφηναν όταν υποχρεώνονταν νά φύγουν από τά χαρακώματα, άμέτρητες ήταν εκείνες οί μικρές κόκκινες χειροβομβίδες, έμοιαζαν τις μέρες του χειμώνα σαν άνοιγμένες παπαρούνες, έτσι φάνταζαν κι οί πληγές τών στρατιωτών μέ τ' άνοιγμένα άμπέχωνα στο στήθος, άδιάφορο άν ήταν Ιταλοί ή Έλληνες.

Δύσκολο όμως νά κρατηθούν οί γραμμές μέ τη θία και τό φόβο. Ήρθε κάποτε ή στιγμή, όταν οί δικοί μας είχαν εισβάλει στην Άλβανία, πού τό ήθικό τών Ιταλών είχε καταρρεύσει σέ σημείο πού δέν μπορούσαν πουθενά νά κρατηθούν. Αυτό ανάγκασε τό διοικητή της II Στρατιάς, τό Στρατηγό Κάρολο Τζελόζο — άργότερα παρέλασε κι αυτός στην Άθήνα σαν νικητής— νά χρησιμοποιήσει μέτρα ανάλογα μ' εκείνα πού είχε πάρει ό Κλεμαντώ για νά συγκρατήσει τούς Γάλ-

λους πού λιποτακτούσαν στον α' παγκόσμιο πόλεμο.

Στις 20.11.1940, δημοσιεύει ό Κατσιμητρος τις διαταγές. Ό Τζελόζο διέταξε τούς διοικητές του σώματος νά έγκαταστήσουν σταθμούς έλέγχου σέ καίρια σημεία, νά συλλαμβάνουν τούς λιποτάκτες και νά τουφεκίζουν, χωρίς δίκη έναν στους δέκα, τούς άλλους νά τούς παραπέμπουν στα έκτακτα στρατοδικεία, όπου πάλι τούς περίμενε ό θάνατος.

Έτσι τό όνειρο νά φτάσουν στην Αϋλώνα οί Ιταλοί φυγάδες για νά σωθούν, πνίγηκε στο αίμα και στα κροταλίσματα τών όπλων τών έκτελεστικών άποσπασμάτων.

Η.—ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟ ΣΤΟ ΚΑΛΠΑΚΙ :

Καθώς ή άντεπίθεση εξέλισσόταν μ' έπιτυχία, τό μέτωπο όλο και ξεμάκρυνε από μās. Τό Καλπάκι και τ' άλλα άμυντικά όχυρά είχαν γίνει όρμητήρια έξόρμησης κι όλες οί μονάδες θιάζονταν νά φτάσουν στα σύνορα, όχι για νά σταματήσουν εκεί αλλά για νά εξαλείψουν πρώτα κάθε παρουσία έχθρου από τό ήπειρωτικό έδαφος, νά γυρίσουν οί ξεσπιτωμένοι στα χωριά τους, νά ξανάρχισουν οί δουλειές, ν' ανάψουν οί φωτιές στα τζάκια, νά ήσυχάσει ό τόπος, πού τόν είχαν όργώσει οί μηχανές και τά κανόνια, νά βρούν άνάπαυση τά κουφάρια τών νεκρών.

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΣΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΒΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

ΤΟΥ ΝΙΚΟΛ. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ προηγούμενου)

ΛΕΣΚΑΤΣΙ : (Άσημοχώρι). Ἡ λέξις εἶναι σλαβική, **LESCA** (λέσκα) = λεφτοκαρυά, **LESCOV** = λεφτοκαρύτικος. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἡ προέλευση τῶν ὀνομάτων **Λεσκοβίκι** τῆς Β. Ἠπείρου, **Λεσκοβέτσι**, **Ζαγοροχώρι**, **Λέσκοβο**, χωριὸ τοῦ νομοῦ Πέλλης.

ΙΖΒΟΡΟΣ: (Ἀμάραντος), σλαβ. **IZVOR** (ἴζβορ) = πηγὴ ποῦ ἀναβλύζει. Τοποθεσία "Ἰζβορος" ὑπάρχει καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ Δημητσάνα, ὅπως εἶχα ἀκούσει, ὅταν ὑπηρετοῦσα ἐκεῖ ὡς Γυμνασιάρχης.

ΖΕΛΙΣΤΑ: (Ἐξοχή). Σημειῶνῶ ἀπὸ τὰ λεξικά: **ZELEN** (ζέλεν) = χλόη, λαχανικά. Ὡς ἐπίθετο **ZELEN** σημαίνει πράσινος, **ZELENKA** = **VERDONE** (**UCCELO**) = πρασινοπούλι.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς **Ζελιστα** σημαίνει πρασινάδα, πράσινο χρῶμα, πράσινη χλόη.

Νὰ σημειώσω εὐκαιριακὰ πὼς στὴ Βούρμπιανη τὸ ὠδικὸ πτηνὸ «σουκοφαγᾶ» τὸ λέμε **ζιέλινα**, ἀκριβῶς γιὰ τὸ πράσινο χρῶμα τῶν φτερῶν. Πρὸβλ. σκότῳσα μιά ζιέλινα.

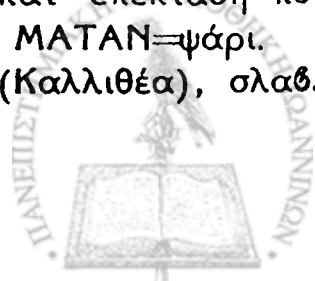
ΚΑΜΕΝΙΚ: (βουνό), σλαβ. **ΚΑΜΕΝ** = πέτρα καὶ κάμενικ = πετρώδης. Πράγματι οἱ πλαγιές τοῦ βουνοῦ εἶναι δύσβατες καὶ πετρώδεις.

ΖΙΑΡΝΟΒΟΤΑ, πηγὴ βορ. Πυρσόγιαννης. Ἡ λ. εἶναι σλαβική **ΖΑ** = γιὰ, ἄρνο = καλὸ, θόντα = νερό. Δηλ. γιὰ καλὸ νερό. Πρὸβλ. Καλόβρυση, Κρυονέρι κ.λ.

ΝΤΡΑΜΠΑΤΟΒΑ: πηγὴ μὲ κρῦο νερὸ ἀπέναντι ἀπὸ τὸ νησί Ἰωαννίνων. Ὁ ἐκ Παπίγκου καθηγητῆς τῆς Γλωσσολογίας Γ. Ἀναγνωστόπουλος ὀρθῶς διέκρινε στὴν ἀνωτέρω λέξη τὸ ντομπροβόντα = καλὸ νερό, μὲ ἀναγραμματισμό. Τὸ σλαβ. **VODA** (θόντα) = νερὸ θρίσκεται στὶς λέξεις **Βόδας**, παραπόταμος Λουδία, **Βοδενά** ("Ἐδεσσα) γιὰ τὰ νερὰ ποῦ ἔχει καὶ τοὺς καταρράκτες.

ΒΟΪΔΟΜΑΤΗΣ - ΒΟΔΟΜΑΤΗ. Καὶ ἐδῶ τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ἡ λ. θόντα = νερό. Ἀναζήτησα στὸ Σερβο - Ἰταλικὸ λεξικὸ τοῦ Πάρτσικ τὴ λέξη **ΜΑΤ** καὶ θρῆκα **ΜΑΤΑ** = **ESCA** δηλ. δόλωμα πρὸς ἄγρην ἰχθύων καὶ **ΜΑΤΑΝ** (μάταν) = **PESCE COLOMBO**. Ἡ λ. **COLOMBO** στὰ Ἰταλικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ περιστέρι, σημαίνει καὶ ἄθωο ς, ἀγνός, δηλ. ψάρι ἀθῶο. Ὅπως δὲ ποτε ὑπονοεῖται ἡ πέστροφα, ὁπότε μπορούμε νὰ ποῦμε πὼς **Βοδομάτης** σημαίνει νερὸ ποῦ μὲ δόλωμα πιάνουν ψάρια (πέστροφες) ἢ νερὸ γιὰ ψάρια καὶ κατ' ἐπέκταση ποταμόψαρο, ἀφοῦ **ΜΑΤΑΝ**=ψάρι.

ΓΟΡΙΤΣΑ : (Καλλιθέα), σλαβ.

GORI (γκόρι) = θουνό, γορίτσα = θουναλάκι. Πράγματι ἡ Γορίτσα βρίσκεται πάνω σὲ μικρὸ θουνό.

ΖΑΓΟΡΙ: (σλαβ. ZA = γιά, πέρα, πίσω, δηλ. ἀπὸ τὸ θουνό. Ἀπὸ αὐτὸ καὶ ἡ Ζαγορὰ τοῦ Πηλίου.

ΒΟΡΘΣ: τοποθεσίες Ἀσημοχωρίου, Καντσίκου, ὅπου τὸ χειμῶνα ὑπάρχουν νερά. Πρβλ. θιρό, Λίγδα, τὸ θιρό, ὀβίρα, σλαβ. VIR = ἐκροή νεροῦ.

ΣΤΑΡΙΤΣΑΝΗ: (Πουρνιά), σλαβ. STARI (στάρι) = γέρος, STAREZINA (σταρεζίνα) = παλιὰ ἀντικείμενα, κουρέλια, πράγματα παμπάλαια. Πιθανὸν τὸ ὄνομα νὰ ἔχει σχέση με αὐτά.

ΣΤΡΑΤΣΑΝΗ: (Πύργος), σλαβ. STRAZA (στράζα) σημαίνει GUARDIA, SENTINELLA, δηλ. φρουρά, σκοπιά, προπύργιο, παρατηρητήριο καὶ STRAZANIN = φρουρός. Ἡ Στράτσανη πο βρίσκεται σὲ περίθλεπτη θέση μπορούσε πρᾶγματι νὰ χρησιμεύσει γιὰ παρατηρητήριο καὶ τόπο σκοπιᾶς.

ΣΟΥΜΑΡΑ: Περιοχὴ στὸ Κρυονέρι στὸ δρόμο πρὸς τὴν Πλάκα καὶ ἀλλαχοῦ. Σλαβ. SUMA = δάσος SUMARAC = πυκνὰ χαμόδενδρα. Πράγματι τὸ μέρος ἔχει χαμηλές θαλανιδιές.

ΟΣΤΑΝΙΤΣΑ: (Ἀηδονοχώρι), σλαβ. OSTAN (όσταν) σημαίνει STIMOLO δηλ. θούκεντρο. Πιθανὸν νὰ ὀνομάστηκε ἔτσι τὸ χωριὸ ἀπὸ τὰ θούκεντρα τῶν γεωργῶν.

ΝΤΟΠΟΛΤΣΑ: (τοποθεσία ἔξω ἀπὸ τὴν Κόνιτσα). Ἀπὸ τὸ σλαβ. ΤΟΡΟΛΑ (τοπόλα) ποὺ σημαίνει λεύκη. Πρβλ. τοποθεσία Εὐρυτανί-

ας Τοπολιανά.

ΚΟΝΙΤΣΑ: Ἡ προέλευση κατὰ Ἀρβαντινὸν ἀπὸ ἀρχαία πόλη Κνωσὸ — Κονισὸ δὲν εὐσταθεῖ. Ἡ λ. εἶναι σλαβική, ΚΟΝΙ = ἄλογο. Ὁ κάμπος τῆς Κόνιτσας δικαιολογοῦσε τὴν ὑπαρξὴ καὶ διατροφή ἀλόγων.

ΒΟΣΤΙΝΑ: (Πωγωνιανή), σλαβ. VOSTEN (βόστέν) = κέρινος, VOSTINA) = FAVO SENZA MIELE, δηλ. κερήθρα χωρὶς μέλι. Ἐπομένως ἡ λ. σημαίνει κερήθρα καὶ κατ' ἐπέκταση μελισσότοπο.

ΡΑΒΕΝΙΑ: Σλαβ. RAVAN (ραβάν) = ΡΙΑΝΥΡΑ, δηλ. πεδιάδα, ὄροπέδιο, ἔκταση γῆς ποὺ ἔχει σχετικὰ ὀμαλὴ ἐπιφάνεια.

ΣΑΝΟΒΟ: Ἴσως ἀπὸ τὸ σλαβ. SANO = σανός.

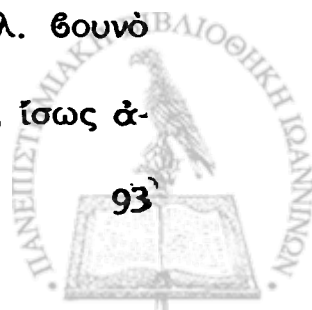
ΑΡΜΑΤΟΒΟ: (Ἄρματα). Ἡ λ. εἶναι λατινικὴ μετὴ χαρακτηριστικὴ κατάληξη —οβο ποὺ στη σλαβικὴ σημαίνει τόπο. Ἐπομένως θὰ ὑπῆρχε ἐκεῖ κάποτε ἔδρα, τόπος στρατοπέδου.

ΠΟΛΙΑΝΑ, ΜΠΟΛΙΑΝΑ: Ἡ λ. εἶναι σλαβική, POLIE (πόλιε) = πεδιάδα καὶ πολιάνα = ὀμαλὴ τοποθεσία. Πρβλ. μάχη Κοσσυφοπεδίου, BITKA KOSSOVO POLIE.

ΠΑΔΕΣ: Σλαβ. PAD = πτώση, κατωφέρεια ἐδάφους. Πρβλ. VODOPAD = πτώση νεροῦ, καταρράκτης.

ΓΚΟΛΙΟ: (θουνὸ ἄδενδρο στὴν ἑλληνοαλβανικὴ μεθόριο) Σλαβ. GOL = γυμνός, GOLET = MONTE NUDO E SASSOSO, δηλ. θουνὸ γυμνὸ καὶ πετρῶδες.

ΒΡΑΝΙΣΤΑ: (Τράπεζα), ἴσως ἀ-

πὸ τὸ σλαβ. VRANA (βράνα) πού σημαίνει κουρούνα, καρακάξα.

ΚΟΖΑΝΗ: Ἴσως ἀπὸ τὸ σλαβ. ΚΟΖΑ = γίδα, ΚΟΖΑΝ = δερμάτινος.

ΝΕΖΕΡΟΣ: Διάφορες τοποθεσίες, σλαβ. JEZERO (γέζερο) σημαίνει λίμνη.

ΟΣΤΡΟΒΟ: Σλαβ. OSTROV = νησί.

ΜΕΤΣΟΒΟ: Σλαβ. METSKA (μέτσκα) = ἀρκούδα, καὶ Μέτσοβο = ἀρκουδότοπος.

ΜΠΟΥΚΟΒΙΝΑ: (χωριὸ Ἡλείας), ξύλο ὀξυᾶς, γιὰτὶ ΒΥΚΒΑ = ὀξυᾶ.

ΓΡΕΒΕΝΑ, ΓΡΕΒΕΝΙΤΙ, ΓΡΙΜΠΟΒΟ: Στὴ σλαβική GREBAN (γκρέμπαν) σημαίνει DIRUPATO δηλ. τόπο κρημνώδη, ἀπότομο, κατακρημνισμένο. Ἀκόμα GREBENIT (γκρέμπενιτ) = ROCCIOSO = βραχώδης, κρημνώδης, GREBENJE (γκρεμπένγιε) = σειρά ἀπὸ βράχους.

Καὶ ἐδῶ ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ μία παρέκβαση.

Ἔτσι ὅταν ἤμασταν παιδιὰ καὶ γλιστρούσαμε καὶ πέφταμε ἀδικαιολόγητα ἀκούγαμε τὴ φράση: «Γρέβια» ἢ «σωρὸς καὶ γρέβια». Θέλω νὰ πιστεύω πὼς ἡ λ. γρέβια ἔχει σχέση μὲ τὶς παραπάνω. Ὅποιος ἀμφιβάλλει ὑπενθυμίζω τὸ Ἰταλικὸ ἐκεῖνο: SI NON E VERO, E TROVATO BENE, δηλ. ἂν δὲν εἶναι ἀληθινὸ (σωστὸ) ἐπινοήθηκε ὠραῖα.

ΤΟΥΡΝΟΒΟ: (Γοργοπόταμος). Ὅπως μοῦ ἔλεγε τὸ καλοκαίρι στὴν Κόνιτσα ὁ καθηγητὴς κ. Ἄν. Τσιτσιμίδης ἡ λέξη δηλώνει τόπο

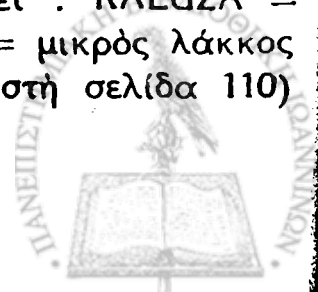
πρωγμένο, καθισμένο, ξεκομμένο. Μεταφέρω ἐδῶ λίγες γραμμὲς ἀπὸ μιὰ παράδοση, πού εἶναι καταχωρισμένη στὰ Κονιτσιώτικα (σ. 162) «...Λίγο ὕστερα κατάκατο' ὁ τόπος ἐκεῖ ποῦηταν τὸ χωριὸ (Τούρνοβο), ξεκόπηκε τὸ βουνὸ οὐκάν' ἀπ' τὸ Τουρσί...». Συνδυάζοντας αὐτὰ τὰ δύο θρίσκω πιθανὴ τὴν προέλευση.

ΖΑΡΑΒΙΝΑ: (Μικρὴ λίμνη στὸ δρόμο πρὸς Δελθινάκι). Ἡ λ. εἶναι σλαβική. Στὸ Σερβοελληνικὸ λεξ. Παπαστεργίου «ΖΑΡΑΒΑΝ» (ζα-ραβάν) σημαίνει, ὀροπέδιο. Πρὸβλ. Ραβένια. Πολὺ πιθανὸ νὰ ὀνομάστηκε ἔτσι ἡ περιοχὴ, καὶ φυσικὰ καὶ ἡ λιμνούλα, ἀπὸ τὸ ὀμαλὸ ἔδαφος.

ΒΑΡΟΣ.: Τὸ Σερβο - Ἰταλ. λεξ. γράφει: VAROS = CITTA APERTA, δηλ. πόλη ἀνοιχτή, εὐρύχωρη, προεξέχουσα, λαμπρὴ. Βαρόσ λέγεται ἡ πάνω Κόνιτσα, γιὰτὶ θρίσκειται σὲ μέρος ψηλὸ καὶ δεσπόζει τῆς περιοχῆς. Σὲ πολλὰ χωριὰ οἱ συνοικίες, πού θρίσκονται σὲ ψηλότερο μέρος, λέγονται βαρόσ μαχαλάδες. (Βλέπε Χαρ. Ρεμπέλη Κονιτσιώτικα σ. 259).

ΟΛΥΤΣΙΚΑ: (Τὸ βουνὸ Τόμαρος ἔξω ἀπὸ τὰ Γιάννινα). Ἡ λ. εἶναι σλαβική. ULITSICA (οὐλίτσικα) = στενὸς δρόμος. Δὲν εἶναι ἀπίθανο τὸ βουνὸ νὰ πῆρε τὸ ὄνομα ἀπὸ κάποιον δρομάκι, μονοπάτι, πού ὀδηγοῦσε στὴν κορυφή.

ΚΑΛΟΥΤΣΙΑΝΗ: (Ἡ γνωστὴ περιοχὴ τῶν Ἰωαννίνων). Τὸ Σερβο - Ἰταλ. λεξ. γράφει: KALUZA = ROZZANGHERA = μικρὸς λάκκος (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 110)

Άναζητώντας τὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθη

ΤΟΥ ΣΠΥΡΟΥ Ι. ΜΑΝΤΑ

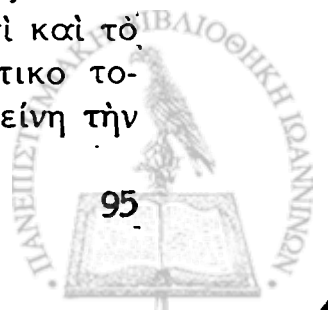
Ήταν θυμᾶμαι Ἀπρίλης, δυὸ - τρεῖς μέρες μετὰ τὸ Πάσχα τοῦ '83. Εἶχα καὶ πάλι φτάσει τότε στὰ Γιάννενα, μὲ σκοπὸ τούτη τὴν φορὰ νὰ φωτογραφήσω ὅπωςδήποτε τὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθη. Βλέπεις, συλλέγοντας δυὸ χρόνια πληροφοριακὸ ὑλικό, ἀλλὰ καὶ φωτογραφίζοντας, γιὰ τὸ βιβλίό μου: «Ἡπειρώτικα Γεφύρια», δὲν εἶχα μέχρι κείνη τὴ στιγμή κατορθώσει νὰ προσεγγίσω τὸ παραπάνω γεφύρι παρ' ὅλο πὺ μιά φορὰ τὸ εἶχα ἐπιχειρήσει, ὁμολογῶ ὅμως κάπως ἀπρογραμμάτιστα. Γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ κείνη ἢ προσπάθειά μου τότε εἶχε ἀποτύχει, ἀφοῦ πῆρε νὰ νυχτώσει προτοῦ ἀκόμα προλάβω καλὰ - καλὰ νὰ προσανατολιστῶ μέσα στὴν ἀγριότητα τοῦ Δρίσκου. Ἔτσι, πρῶτῃ - πρῶτῃ τούτη τὴν φορὰ, καὶ μὲ τὴν συντροφιά ἑνὸς φίλου μου, ξεκίνησα μὲ τὸ ἄστικό γιὰ τὸ Δρσοχώρι, τελευταῖο χωριὸ πρὶν ἀρχίσει τὸ ἀνέβασμα στὸ θουνό.

Περιμένοντας ἐκεῖ νὰ ἀνοίξει τὸ μικρὸ μπακάλικο γιὰ κάποιον πρόχειρο ἐφοδιασμό μας, θρήκαμε τὴν εὐκαιρία νὰ ρωτήσουμε μερικούς χωρικούς γιὰ τὴν κατεύθυνση πὺ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσουμε προκειμένου καὶ νὰ κερδίσουμε χρόνο, ἀλ-

λά συνάμα καὶ νὰ μὴν ταλαιπωρηθοῦμε ιδιαίτερα. Γρήγορα ὅμως καταλάβαμε πὺς ἕνας συνδυασμὸς ἦταν πραγματικὰ ἀδύνατος. Ἔπρεπε νὰ διαλέξουμε ἢ τὴν ἄνεση - σχετικὴ βέβαια πάντα - τοῦ χωματόδρομου πὺ ὅμως ψάχνοντας περάσματα ἀργοῦσε πολὺ, ἢ τὴν κατὰ μέτωπο πορεία μέσα ἀπὸ τὴν κοίτη ἑνὸς ἀπότομου χείμαρρου.

Εὐτυχῶς ἀπὸ τὸ δίλημμα ἤλθε νὰ μᾶς θγάλει ἢ ἀπρόσμενη μεσολάβηση ἑνὸς ντόπιου σὲ κάποιον τεχνικὸ τῆς ΔΕΗ, πὺ τυχαῖα περνοῦσε κείνη τὴν ὥρα μὲ ἕνα μικρὸ ἀλλὰ δυνατὸ τζίπ. Κατευθυνόταν, ὅπως μάθαμε, στὴ θέση «Στενά», τοποθεσία ὅπου ἀπὸ καιρὸ εἶχε ἀρχίσει ἢ μελέτη κατασκευῆς ἑνὸς μεγάλου ὑδροηλεκτρικοῦ φράγματος. Τὸ γεφύρι, μᾶς εἶπαν, ἀπὸ αὐτὸ τὸ σημείο, θὰ ἦταν πλέον πολὺ κοντὰ, καὶ ἢ ὑπόλοιπη πορεία μας εὐκόλη καὶ εὐχάριστη.

Ὁ δρόμος, ἀνηφορικός, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ στενός, μᾶς τραβοῦσε σὲ λίγο ὅλο καὶ πιὸ βαθειὰ σ' ἕνα τοπίο πὺ ὑποσχόταν - τὸ 'νοιωθες - διαφορετικὲς συγκινήσεις. Γιατὶ καὶ τὸ πιὸ ἤρεμο σχετικὰ ἠπειρώτικο τοπίο, ἔχει πάντα κάτι ἀπὸ κείνη τὴν

ἄγρια ἔκφραση τῆς φύσης, πού τόσο ἐπηρεάζει τὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά.

Τελικά, κάποτε βγήκαμε στὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ, καὶ παίρνοντας στὴ συνέχεια τὴ δεξιὰ διακλάδωση τοῦ δρόμου, ἀρχίσαμε πιά νὰ κατεβαίνουμε μέσα στὸ φαράγγι πού σχηματίζουν, λές μὲ κάποια προσυνηνότηση, ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ὁ δικός μας Δρίσκος καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ ἀπότομη Πρίξα τῆς Πίνδου. Στὸ θάθος κυλάει ὁ "Αραχθος, ταχύς καὶ γρήγορος ἐδῶ, πού ὅμως δὲν μπορούσαμε ἀκόμη νὰ τὸν δοῦμε γιατί ὁ γκρεμὸς ἦταν κατακόρυφος καὶ μείς ἀρκετὰ ψηλά. Ὑπῆρχαν λοιπὸν στιγμὲς σὲ τοῦτο τὸ κατέβασμά μας πού τὸ δέος γινόταν φόβος ὅσο κι ἂν δὲν θέλαμε, ἀνθρώπινα ἐγωϊστικά, νὰ τὸ ὁμολογήσουμε. Τὸ μαρτυροῦσε ὅμως ἡ παρατεταμένη ὅσο καὶ ἀμήχανη σιωπὴ μας πού κάθε τόσο ἐρχόταν ἀνακουφιστικά νὰ σπάσει ἡ φωνὴ τοῦ ὁδηγοῦ μας, εἴτε γιὰ νὰ μᾶς δείξει κάτι τὸ ἀξιοπερίεργο, εἴτε γιὰ νὰ μᾶς δικαιολογήσει τὸ πραγματικὰ γρήγορο τρέξιμό του. "Ἐπρεπε, λέει, νὰ προλάβει τὸ ἐλικόπτερο πού θὰ ἔφερνε μερικούς ξένους, εἰδικούς γιὰ τὴν ἐξέταση τοῦ ἐδάφους. Ἡ ἀντοχὴ τοῦ τελευταίου θὰ ἦταν καθοριστικὴ, ἀπ' ὅτι καταλάβαμε, γιὰ τὴν παραπέρα κατασκευὴ τοῦ φράγματος ἢ τὴν ὀριστικὴ ματαίωσή του.

Ἀπέναντι, στὴν πλαγιὰ τῆς Πίνδου, μικρὰ ξεψυχισμένα χωριά, ἡ Κράψη, ἡ Ἀνατολική, τὸ Βαθύπεδο, προσπαθοῦσαν μάταια νὰ γαντζωθοῦν στὸ γκρεμὸ καὶ τὴ ζωὴ.

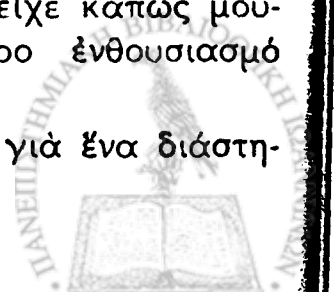
Τὰ «Στενά», εἶναι πραγματικὰ ἔ-

να ἐντυπωσιακὸ μέρος. Τὰ δυὸ βουνὰ πλησιάζουν τόσο πολὺ ἐδῶ, πού τὸ μεταξύ τους κενὸ γιὰ νὰ περνάει ὁ "Αραχθος, φαντάζει στὴν κυριολεξία μακρόστενη χαραμαδα. "Ἐτσι τοῦτο τὸ στρίμωγμα, κάνει τὸ ποτάμι ἀκόμα πιὸ ἄγριο, πού ἀφρίζει καὶ μουγκρίζει ἀπειλώντας ἀνατριχιαστικά. Στὶς δυὸ του ὄχθες, γίναμε κεῖνο τὸ πρωῒ, μάρτυρες ἑνὸς ἀσυνήθιστου ἀνθρώπινου συναγεροῦ. Ἐργάτες, ἐπιστήμονες, εἰδικοί, μικρὲς πρόχειρες ἐγκαταστάσεις, μηχανήματα, ἐργαλεῖα παράξενα, μιὰ ξύλινη παράγκα - γραφεῖο, ὄλα κάτω ἀπὸ τεράστια πλατάνια, ἐπιχειροῦσαν τὴν ἐπέμβαση στὸν χῶρο μὲ ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερη ἀσφάλεια καὶ σιγουριά.

Εὐχαριστήσαμε τὸν Κώστα, πληροφορήθηκε τὴν κατεύθυνση τῆς τελικῆς μας πορείας καὶ προσεχτικὰ περάσαμε τὸ ποτάμι ἀπὸ μιὰ αὐτοσχέδια ξύλινη γέφυρα. Ἀπὸ τὴν ἀπέναντι ὄχθη, ἔπρεπε λέει τώρα, νὰ ἀκολουθήσουμε ἀντίθετη πορεία πρὸς τὸ ρεῦμα τοῦ "Αραχθου γιὰ νὰ φτάσουμε σὲ μισὴ ὥρα περίπου στὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθη.

Ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὰ «Στενά», ἀρχισε καὶ τὸ τοπίο σιγὰ - σιγὰ νὰ ἀνοίγει, νὰ ἡμερεύει πρασινίζοντας, ἐνῶ ταυτόχρονα λιγότευαν καὶ οἱ μεγάλες κροκάλες τῆς κοίτης πού δυσκόλευαν τὸ περπάτημα. Εὐτυχῶς, γιατί στὴν ἀρχή, μιὰ μεγάλη ὄχιά, εἶχε κάπως μουδιάσει τὸν πρόωρο ἐνθουσιασμό μας.

Βαδίζοντας ἔτσι γιὰ ἕνα διάστη-

ΗΠΕΙΡΟΣ ΛΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 114 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(Φωτογραφίες Σπ. Μελειζή τραβηγμένες πρό τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου)

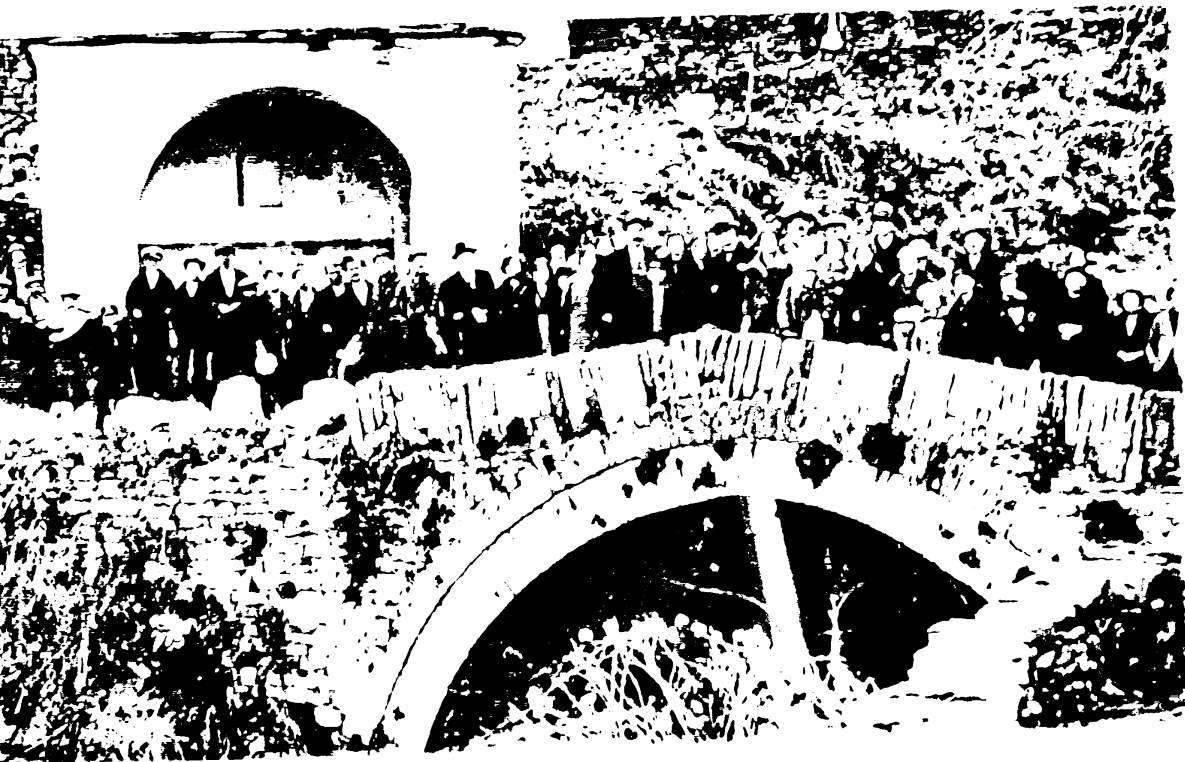

Κουκούλι Ζαγορίου.

Ἄποψη Διλόφου (Σωποτσέλι) Ζαγορίου.

Γεφύρι (Οικονόμου) στο Δίλοφο Ζαγορίου.

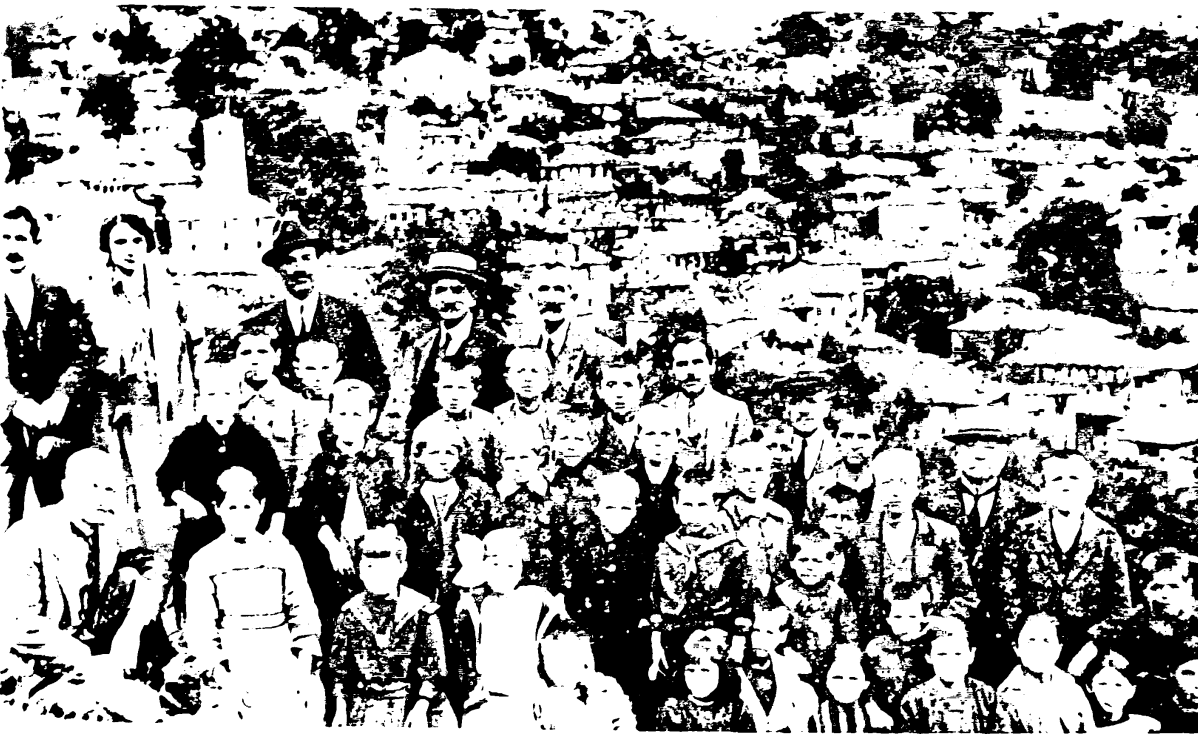

Ψῆκι από Δίλοφο πρὸς Μπούλιτζη Ζαγορίου.

"Αποψη Τσεπελόβου (Έδρα διοικήσεως Ζαγορίου στην Τουρκοκρατία).

Σχολείο Τσεπελόβου. Προσωπικό — Γεν. Έπιθεωρητής — Πρόκριτοι — στὸ βάθος τὸ Τσεπέλοβο.

Σχολείο Τσεπελόβου.

Διδασκαλικό Συνέδριο στο Τσεπέλοβο.

Γάμος στο Τσιπέλοβο.

Γάμος στο Τσιπέλοβο.

Σταθμός Χωροφυλακής στο Τσιπέλοβο.

Ἡ δύναμη Χωροφυλακής Ζαγορίου στο Τσιπέλοβο.

Σαρακατσάνισες στο χορό (Τσεπέλοβο).

"Αποψη Κήπων (Μπάγιας).

"Αποψη Κάτω Πεδινῶν (Σουδενῶν)

"Αποψη Κάτω Πεδινῶν (Σουδενῶν)

μα μέσα στη στενή αλλά καταπράσινη κοιλάδα, φτάσαμε στη θέση «Διπόταμος», γιατί ένα άλλο, μικρότερο βέβαια ποτάμι, κατρακυλώντας από τα ύψωματα της Πίνδου, ξέρχεται να πέσει με θόρυβο μέσα στον Ἄραχθο. Δέν είχαμε άλλη επιλογή, παρά ξυπόλυτοι, να περάσουμε τά παγωμένα του νερά και να συνεχίσουμε την πορεία μας μέσα σ' ένα πανέμορφο πιά ανθισμένο τοπίο. Ἄναπόφελκτα ἔτσι, ἦλθε και ἡ στιγμή, πού ὁ λόγος τοῦ Κρυστάλλη ἀντιλάλησε ὅσα βλέπαμε γύρω μας ἀχόρταγα...

«... Καί ἐπὶ τῆς ὄχθης ταύτης τὸ κυριώτερον δένδρον εἶναι ἡ πλάτανος, ἣτις σκιάζουσα πλουσίως τὴν περιτοὺς μύλους καὶ τὰ χάνια τοποθεσίαν, καθιστᾷ αὐτὴν τερπνοτάτην διαμονὴν ἐν καιρῷ θερινῆς ἡμέρας ἰδία. Ἐκτὸς ὅμως τῆς σκιάς τῶν πλατάνων, συντελοῦσι πολὺ εἰς τὴν θελκτικότητά καὶ τὴν δρόσον τῆς τοποθεσίας καὶ τὰ ἀφθονα ὕδατα, τὰ ὁποῖα φερόμενα ἐκ τοῦ ποταμοῦ τῆς Προσβάλας διὰ διώρυγος (δέσης) κινοῦσι τοὺς μύλους καὶ τὰ μαντάνια καί, ἐκχειλιζόμενα ὑπὲρ τὸν λίθινον φραγμὸν τῆς διώρυγος, ρέουσι πρὸς τὴν κατωφέρειαν τοῦ θουνοῦ, τὴν ὁποῖαν καλύπτουσι διάφορων εἰδῶν δενδρύλλια καὶ λόχμαι, σχηματίζοντα πλήθη κρυσταλλωδῶν ρυακίων. Ἄλλὰ καὶ ὁ θόρυβος τῶν μύλων, οἱ μονότονοι ἀλλὰ ρυθμικοὶ κτύποι τῶν μαντανίων, οἱ θρόντοι τῶν ὑδάτων τῶν καταπιπτόντων ἀπὸ ὕψους διὰ στενῶν ξυλίνων σωλήνων ἀπὸ τὴν τροχὸν τῶν μύλων καὶ μαντανίων εἰς κινήτοισιν αὐτῶν, τὰ κελαρύσματα τῶν

πολυπληθῶν ρυακίων, ὁ θαρῦς τῶν πλατάνων καὶ τῶν αἰγείρων μωμυρισμὸς καὶ ἡ φοβερά βοή τῶν δύο πέριξ ποταμῶν ἀποτελοῦσι ἐνταῦθα συνεχῆ, ἀδιάκοπον τῆς φύσεως ζωὴν, ἣς δέν ὑστεροῦσι νὰ λαμβάνωσι κατάλληλον μέρος καὶ ἄνθρωποι. Διότι δέν ἀπολείπουσιν οἱ διαβάται καὶ οἱ πελάται τῶν μύλων, οἵτινες καὶ διὰ τὸ παραμικρὸν θέλοντες νὰ συνομιλήσωσιν, εἴτε πρὸς ἀλλήλους εἴτε μετὰ τῶν μυλωνάδων, εἶναι ἠναγκασμένοι νὰ φωνάζωσιν, ἵνα ἀκούωνται καταληπτῶς...»

Ἄλήθεια τί ἄλλαξε, θὰ μπορούσε νὰ ἀναλογισθεῖ κανεὶς, μέσα σ' αὐτὰ τὰ ἑκατὸ χρόνια, ἀπὸ τότε πού τὰ ἴδια αὐτὰ χῶματα εὐαισθητοποιοῦσαν τὴν ψυχὴ τοῦ νεαροῦ Κρυστάλλη; Σχεδὸν τίποτα, ἀφοῦ μονάχα ὁ ἄνθρωπος ἀποτραβήχτηκε ἀπὸ τοῦτο τὸ σκηρικὸ τοῦ Θεόκριτου, πληρώνοντας γιὰ αὐτὴ του τὴν ὑποχώρησιν ἀντίτιμο σκληρό.

Τὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθη πρόβαλε μπροστά μας ἐντελῶς ξαφνικά. Τὸ ἔκρυβε μέχρι τότε μιὰ καμπὴ τῆς ἀριστερῆς ὄχθης, πού οὔτε κὰν ὑποψιαζόμεσθε, μιὰ καὶ τὸν Ἄραχθο δέν τὸν είχαμε χάσει στιγμή ἀπὸ τὰ μάτια μας. Τί εἶχε συμβεῖ; Ἀπλούστατα ἡ κοίτη τοῦ ποταμοῦ, μερικὰ χρόνια τώρα, ἔχει μετακινηθεῖ δεξιῶτερα, στερώντας ἔτσι στὸ γεφύρι τὴ λειτουργικότητά του. Φαίνεται πὼς τὸ αἰώνιο μεταξὺ τους πάλεμα ἔχει πιά λήξει χωρὶς νικητὴ.

Τρέξαμε κοντὰ του χαρούμενα μὴ μπορώντας νὰ συγκρατήσουμε

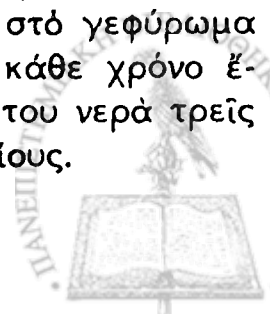
τόν ένθουσιασμό τῆς πρώτης έπαφῆς. Γιατί θά πρέπει νά ποῦμε έδῶ, πῶς τοῦτο τὸ γεφύρι, αντίθετα μέ ὅτι συνέβει μέ άρκετά άλλα ήπειρώτικα (βλέπε "Αρτας), οὔτε έχει φωτογραφηθεῖ τόσο συχνά, οὔτε σχολαστικά μελετηθεῖ. Σίγουρα ή μικρή περιπέτεια πού απαιτεῖται για τήν προσέγγισή του, έχει παίξει για αὐτή τή μεταχείριση σοβαρό λόγο.

Τὸ φωτογραφήσαμε πολλές φορές καί από διάφορες ὀπτικές γωνίες. Τρέξαμε παιδιάστικά στήν καλντεριμωτή ταλάντευση τοῦ δρόμου διάβασής του. Τὸ μετρήσαμε σχολαστικά. Μέ στοργή τὸ ψηλαφήσαμε. Μᾶς έγινε οἰκεία κάθε λεπτομέρεια ή παραξενιά του. Μέχρι, πού πιὸ ήρεμοι πιά, άποτραθηχτήκαμε πιὸ πέρα, στή σκιά ένὸς δέντρου, για νά διατρέξουμε τήν φιγούρα του έπαυειλημένα καί μέ ὑπομονή.

"Ὅπως κάθε ήπειρώτικο γεφύρι, έτσι καί τοῦτο έχει τή δικιά του ιδιαιτερότητα, ένδειξη άστειρευτης φαντασίας τοῦ λαϊκοῦ τεχνίτη. Διαθέτει έξυπνα τρεῖς μεγάλες καμάρες καί μιὰ μικρή, για νά μπορέσει νά καθίσει ὀμαλά στήν άπέναντι χαμηλή οχθη. Τὸ ὀδόστρωμά του ὀμως, έντελῶς άνσπάντεχα, φαίνεται σάν νά μή θέλει νά ὑπακούσει τήν πρόθεση, καμπυλώνοντας κάπου στή μέση άρκετά. Μέ άλλα λόγια, δέν άκολουθεῖ, κατά τὰ συνηθισμένα, τὸ άνεβοκατέβασμα τῶν τεσσάρων άποκάτω του τόξων. Στὸ τέλος βέβαια πείθεται, σβήνοντας έτσι ᾄδοξα στή λογική τοῦ άντικρυνοῦ πράσινου έπίπεδου, βουλιαγμένου κι αὐτοῦ σήμερα μέσα στή νέα κοίτη τοῦ "Αραχθου.

Τὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθη, έχτισε τὸ 1746, ὁ ήγούμενος τῆς μονῆς Εἰλζης 'Αγάπιος, δαπανώντας για αὐτὸ τὸ σκοπὸ 175 βενέτικα φλουριά. Για νά τελειώσει ὀμως τὸ έργο, χρειάστηκαν άλλα τόσα χρήματα, πού μέ κόπο συγκέντρωσαν τὰ γύρω φτωχά χωριά τῆς περιοχῆς, θέλοντας άν μή τι άλλο, τουλάχιστον νά άποφύγουν τήν άπομόνωση. Αὐτή εἶναι ὀλη καί ὀλη ή μικρή ιστορία κατασκευῆς τούτου τοῦ γεφυριοῦ, πού ὀμως άρνεῖται πεισματικά νά παραδεχτεῖ ὁ άπλός αλλά εὐφάνταστος χωρικός. Πλάθει έτσι τὸ δικό του, πιὸ περίπλοκο παραμῦθι, πῶς τάχα λέει ὁ ήγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ, ὀνόματι Στάθης, πρὶν χειροτονηθεῖ, δέχθηκε μέ εὐγένεια καί πολὺ φιλόξενα μερικούς περαστικούς, κλέφτες στήν πραγματικότητα, πού σκόπευαν σάν φάρσα νά τοῦ προσφέρουν άντι για ψάρι κάποιο φίδι πού μόλις είχαν σκοτώσει. Ὅ καλὸς ὀμως τρόπος συμπεριφορᾶς τοῦ ήγούμενου άπέναντί τους, τοὺς έκανε ὀχι μόνο νά αλλάξουν σχέδια, αλλά καί νά τοῦ έμπιστευτοῦν, σάν κάποτε άποφάσισαν νά φύγουν, καί τὰ χρήματά τους.

Αφοῦ πέρασαν χρόνια πολλά, συνεχίζει τὸ παραμῦθι, καί τοῦτοι δέν ξαναφάνηκαν πίσω, ὁ ήγούμενος άποφάσισε νά χρησιμοποιήσει τὰ χρήματά τους για κάτι καλό, για κάτι πού θά ὀφελουσε ὀλους τοὺς κατοίκους τῶν γύρω χωριῶν. Τὸ μυαλό του λοιπόν πήγε στὸ γεφύρωμα τοῦ 'Αράχθου, πού κάθε χρόνο έπνιγε στὰ ὀρμητικά του νερά τρεῖς μέ τέσσερις νοματαίους.

Για να προστατέψει μάλιστα τους μαστόρους να ξεκινήσουν το έργο, μιὰ και δυσπιστούσαν για την πληρωμή τους, πέταξε μιὰ χούφτα λίρες στο ποτάμι, καταδικώντας έτσι και τους τελευταίους τους δισταγμούς. Λένε ακόμα τούτοι οι κάτοικοι των κοντινών χωριών, όσοι θέβαια απόμειναν εδώ, πως οι μαστοροί θάλαν μεσ' το «κουρασάνι» ακόμα και κρόκους αυγών, κάνοντας έτσι το μίγμα δυνατό σαν τσιμέντο.

Παρασυρμένοι λοιπόν μ' όλα τούτα και μείς, συνεχίζαμε να παρατηρούμε το μελαγχολικό πιά σήμερα, όσο και γερασμένο γεφύρι, και να όνειροπολούμε άσταμάτητα. Να κρυφθλέπουμε και να άφουγκραζόμαστε, σαν τον Κρυστάλλη, το άντάμωμα στην ποταμιά δυό έρωτευμένων παιδιών, να πνίγονται εδώ τόσο άδικα, δύο άλλα άδέλφια τούτα, να ραγίζει το γεφύρι σής κόρης το λυπητερό τραγούδι, νεράιδες να χορεύουν άσταμάτητα, λάμιες και στοιχειά να κόβουν το δρόμο σε νεαρούς βοσκούς, την έπιστροφή του ξενιτεμένου, τις φωνές του κόκκορα και του άράπη από κάτω στα βαθειά θεμέλια. "Η πάλι να παρακολουθούμε τον Καπετάν Γιαννάκη Ράγκο το Βαλτινό να φυλάει με τα τόσα του παλληκάρια τα Καρπενησιώτικα το πέρασμα, ή τον άλλο τον Καπετάν Τόλιο το Ροκά να όρμάει με ξεγυμνωμένη την πάλλα του κατά πάνω στους Τούρκους που κράταγαν το γεφύρι.

Είχε μεσημέρησει για τα καλά,

όταν ήχος άλλόκοτος μās διέκοψε συλλογισμούς και όνειροπόλημα. Νίκησε κι αυτόν ακόμα τον "Αραχθο, που συνέχισε πια το δρόμο του χωρίς καμιά θουή. Μά θέβαια, ήταν το έλικόπτερο, καθυστερημένο ίσως λίγο, μά σίγουρο για τη διαδρομή του. Σφύριξε πάνω από τα κεφάλια μας, τραβώντας για τα «στενά», άναζητώντας κάποιο ξεφωτο.

Και τότε συνειδητοποιήσαμε τη σκληρή πραγματικότητα που τόσο έπιπόλαια μās είχε διαφύγει. Βρισκόμαστε άλήθεια άνάμεσα σε μελοθάνατους. Έκείνα τα δέντρα, κείνος ο νερόμυλος, το σπίτι με το περιβόλι που τόσο είχαμε λίγο προτου ζηλέψει, θα θούλιαζαν στη λιμνη που μάζευε το φράγμα. Και το γεφύρι; Και αυτό;

Σιωπή άπλώθηκε άνάμεσά μας φλύαρη. Νοιώσαμε λές κιόλας το σήκωμα του "Αραχθου, σαδιστικά άργό, να μουλιάζει μιὰ - μιὰ τις πέτρες του γεφυριού, να μπουκώνει για τα καλά όλες του τις καμάρες, θανάτου μούσκλια να κολλάνε στο κορμί του. Υγρό το σάβανο, σκεφτήκαμε, που θα το περάσει στην άνάμνηση, στην άπόλυτη ιερή σιωπή, αυτό που αιώνες δυό και θάλε πάλεψε μονάχα με άφρους.

Πήραμε να γυρίζουμε άμίλητοι. Κι ήταν το κάθε βλέμμα μας κι άποχαιρετισμός πικρός. Δεν καταλάβαμε άλήθεια πότε ξαναφτάσαμε στα «στενά». Έπικρατούσε τώρα δώ άλλη άτμόσφαιρα. Δυό Έγγλέζοι και τρεις Άμερικάνοι, σίγουροι πίσω από τις πλατειές γρα-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στη σελίδα 109)

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΠΡΟ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΟΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ 1912-13

CAZAS AGION '40

(Συνέχεια τοῦ προηγουμένου)

ΑΓΙΟΙ ΣΑΡΑΝΤΑ ("Αγιοι ἢ Σαράντος) (CAZA τοῦ SANDJAK τῶν Ἰωαννίνων).

Μικρὸ θαλάσσιο λιμάνι πολὺ σημαντικὸ γιὰ τὸ διαμετακομιστικὸ ἔμπόριο, πρὸς ὅλη τὴν Ἀλβανία καὶ διάφορα λιμάνια τῆς Εὐρώπης.

—Γρήγορη καὶ κατ' εὐθείαν συγκοινωνία μὲ Μπρίντιζι, συμπίπτουσα μὲ τὶς ἀναχωρήσεις τραινῶν γιὰ Νάπολη, Μπολώνια καὶ Μιλᾶνο.

—Τὸ κοντινότερο λιμάνι στὴν πόλη τῶν Ἰωαννίνων σὲ ἀπόσταση 111 χλμ.

—Ἐκτενὴς ὄρμος ὅπου ἐπικρατεῖ νότιος ἄνεμος τὴν χειμερινὴ περίοδο καὶ βόρειος ἄνεμος τὴν καλοκαιρινὴ περίοδο.

—Οἱ "Αγιοι Σαράντα βρῖσκονται σὲ ἀπόσταση 6—7 ναυτικῶν μιλίων ἀπὸ τὴ νῆσο Κέρκυρα καὶ 17 ναυτικῶν μιλίων ἀπὸ τὴν ὁμώνυμη πόλη.

—Ἀφθονο κυνήγι τὴ χειμερινὴ περίοδο ὑποκείμενο στὴν ἐκμετάλλευση τῶν Ἰταλῶν.

—200 μὲ 250 κάτοικοι.

—Σπουδαιότερο προϊόν τῆς περιοχῆς εἶναι τὸ καλαμπόκι, πού μόλις ἐπαρκεῖ γιὰ τὴν τοπικὴ κατανάλωση. Ἡ πεδιάδα εἶναι πολὺ εὐφορη, ἀλλὰ πλημμυρίζει συχνά ἀπὸ τὸν ποταμὸ Μπίστριτσα λόγω

ἔλλειψης ἀρδευτικῶν ἔργων. Ἔτσι τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς παραμένει ἀκαλλιέργητο.

—Ἡ λιθόστρωτη ὁδὸς πού ἐνώνει τὴν πόλη μὲ τὰ Ἰωάννινα εἶναι μετρίως διατηρημένη, διότι ἦταν ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ τὸν Βαλῆ Ὀσμάν Πασᾶ, πού ὑπῆρξε ἡ καταστροφὴ τῆς πόλης μετὰ τὸν βομβαρδισμὸ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου (1897).

—Ἡ μεταφορὰ τῶν ἐμπορευμάτων γίνεται μὲ ὑποζύγια.

—Στις 12—25 Ἀπρίλη 1908 ἐπισκέφτηκε τοὺς Ἀγ. Σαράντα ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, τὸν ὁποῖο ὑπεδέχθησαν ὁ Τουρκάν Πασᾶς καὶ εἰδικὴ ἀντιπροσωπεία πού ἦρθε ἐπὶ τόπου.

ΕΜΠΟΡΙΟ: Μὲ τὴν Αὐστρία, Ἰταλία, Ἑλλάδα, Νῆσο Μάλτα καὶ Ἀμβούργο.

ΕΞΑΓΩΓΕΣ : Δημητριακά, μηλίτης οἶνος, ἐλαιόλαδο, μαλλιά, δέρματα, νήματα, βούτυρα, τυριά, πρόβατα, γίδια, ἀγελάδες, βόδια, ἄλογα κλπ.

ΜΥΔΙΡ:

Γραμματέας:

Ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας:

Λιμενικὸς: Σαμπάν ἐφέντης.

Ὑγειονομικὸς Ἐπιθεωρητής: Ἀχμέτ μπέης

Διευθυντὴς Τελωνείου : Σαλίχ μπέης Ντόλα.

—Γραμματέας και Ταμίας: Ζεϊνέλ
’Αμπεντίν έφέντης.

—Χημικός:.....

—’Αρχιθεματοφύλακας : Καντρή
έφέντης.

—Διευθυντής Δημοσίου Χρέους:..

—Γραμματέας: Μπεσίμ έφέντης.

Διευθυντής αυτοκρατορικού ’Ο-
θωμανικού Ταχυδρομείου, τηλεγρα-
φείου: Χουρσίτ έφέντης.

—Εισπράκτορας: Χαρίτων Κ. Β.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ
ΕΜΠΟΡΩΝ, ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ κ.λ.π.
(κατ’ αλφαθητική σειρά)
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΑΓ. ΣΑΡΑΝΤΑ

— ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ —

«’Αγριπίνα»: ’Υπεύθυνος θλαθών:
Μπαμίχας Γ. Β.

«’Ασφάλειες Τεργέστης»: ’Υπεύ-
θυνος θλαθών: Μπαμίχας Γ. Β.

«’Ηπειρωτική»: ’Υπεύθυνος ζημι-
ών: Μπαμίχας Γ. Β.

«’Η ’Ημέρα»: Γενικός πράκτορας:
Ντελθίνας: ’Αθνή μπέης.

«’Εθνική Παρισιοῦ»: ’Υποπράκτο-
ρας: Μπαμίχας Ν. Β.

«NORTH BRITISH AND MERCAN-
TILE»: Πράκτορες : Κουρεμένος
και Σία.

«Σαθόϊα», ναυτικές ασφάλειες: ’Υ-
πεύθυνος θλαθών: Μπαμίχας Γ. Β.

«THE CONSOLIDATED LIFE-
INS Co.»: Πράκτορας Ντελθί-
νας: ’Αθνή μπέης.

«UNIVERSO DE MILAN»: ’Υπεύ-
θυνος θλαθών: Κουρεμένος και Σία

— ΤΡΑΠΕΖΕΣ —

«Θυγατρική τής Τράπεζας ΕΝΩ-

ΣΗ ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ» : ’Εκπρόσωπος
Μπαμίχας Ν.Β.

— ΤΡΑΠΕΖΙΤΕΣ —

Μπαμίχας Ν. Β. — Κουρεμένος και
Σία.

— ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ —

Μπαμίχας Ν. Β. — Ντελθίνα: ’Α-
θνή μπέης.

Ντελθίνο (Μεχμέτ ’Αλή πασάς).

— ΕΝΤΟΛΟΔΟΧΟΙ

Μπαμίχας Ν. Β. — Κουρεμένος και
Σία.

Ντελθίνο (’Αθνή μπέης) — Χαρί-
των Κ. Β.

— ΑΤΜΟΠΛΟΪΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ —

JOHN MAC DOWAL ET BAR-
BOUR: Τακτική κατ’ ευθείαν έβδο-
μαδιαία έξυπηρέτηση μεταξύ Κων)
πολης — ’Αγ. Σαράντα και αντίστρο-
φος, μέσω Κορίνθου με σταθμούς
στην Κέρκυρα, Πάτρα, Πειραιά και
Κων)πολη. Πράκτορας: Λάππας Δ.

LLOYD AUTRICHIEN: ’Εβδομα-
διαία, κατ’ ευθείαν έξυπηρέτηση
πρός και από Δαλματία και Μον-
τενέγκρο (Μαυροβούνι). ’Επίσης,
έβδομαδιαία έξυπηρέτηση προς Λε-
βάντε (’Ανατολή), ’Ελλάδα και
Θεσσαλία. Πράκτορες : Μπαμίχας
Γ. Β.

NAVIGAZIONE GENERALE I-
TALIANA: Γρήγορη, κατ’ ευθείαν
έβδομαδιαία έξυπηρέτηση από και
πρός Μπρίντιζι ’Ιταλία, Λεβάντε,
(’Ανατολή), ’Ελλάδα και Βουλγα-
ρία. Γενικός πράκτορας: G. G. TO-
PALLI, τής Κέρκυρας, Ζάχος: Δια-
χειριστής του πρακτορείου τών ’Αγ.
Σαράντα.

PUGLIA DI BARI: Τακτική εβδομαδιαία εξυπηρέτηση από και προς 'Ιταλία' 'Αλβανία, 'Ελλάδα, Δαλματία και τὸ Μοντενέγκρο (Μαυροβούνι) Πράκτορες: Κουρεμένος και Σία.

— ΕΔΩΔΙΜΑ ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ —

Μπαμίχας Ν. Β. — 'Αφοί Καμάν Κονταρέ.

Κουρεμένος και Σία.

'Αφοί Περικλῆ Γεωργίου.

'Αφοί ΡΑΡΟ GOZITA

'Αφοί Στεφανίδη — 'Αφοί Ζόγκου.

— ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΟ

Τσουνίδης και Σία.

— ΕΞΑΓΩΓΕΙΣ —

Μπαμίχας Ν. Β. — 'Αφοί Καμάν Κανταρέ.

Ντελθίνο 'Αθνή μπέης.

'Αφοί ΡΑΡΟ GOZITA — 'Αφοί Ζόγκου.

— ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ —

«'Αλβανία»: 'Ιδιοκτῆτες: Πατσούρας και Σία. Διευθυντής: Βλάσσης Α.

— ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ —

Μπαμίχας Ν. Β. — 'Αφοί Καμάν Κανταρέ.

Κουρεμένος και Σία.

Λέζος Π. — 'Αφοί ΡΑΡΟ GOZITA

— ΕΜΠΟΡΟΙ —

Μπαμίχας Ν. Β. — 'Αφοί Καμάν Κανταρέ.

Κουρεμένος και Σία.

'Αφοί Γεωργίου Περικλῆ — 'Αφοί Ζόγκου.

— ΚΙΓΚΑΛΕΡΙΑΣ —

Μπαμίχας Ν. Β. — Λέζος Ρ.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Πρωτεύουσα τοῦ ΝΑΗΙΕ Ζαγορίου ('Ανω και Κάτω Ζαγόριον) τοῦ CAZA τῶν 'Ιωαννίνων, με 46 χωριά εύρισκόμενα σὲ γραφικὴ τοποθεσία βορειοανατολικὰ τῶν 'Ιωαννίνων σὲ ἀπόσταση μιᾶς με 1 1)2 ὥρας μεταξύ τους.

—26.000 κάτοικοι σὲ ὄλο τὸ ΝΑΗΙΕ τοῦ Ζαγοριοῦ και 1000 κάτοικοι σὲ τὸ χωριὸ Τσεπέλοβο.

—'Εδαφος: "Αγονο.

—'Ο Δήμαρχος κάθε χωριοῦ ὀνομάζεται τὴν 1η Μαρτίου κάθε ἔτους.

—Κάθε χωριὸ διαθέτει ἓνα ἑλληνικὸ δημοτικὸ σχολεῖο γιὰ ἀγόρια και κορίτσια και τὰ σπουδαιότερα χωριά διαθέτουν γυμνάσιο.

—'Η συγκοινωνία γίνεται με ζῶα. Τακτικὸ ταχυδρομεῖο δύο φορές τὴν ἑβδομάδα γιὰ τὰ 'Ιωάννινα.

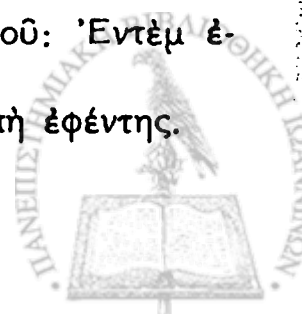
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ: "Αλευρα, ἐδώδιμα ἀποικιακά, σιδηρικά εἶδη, βιομηχανικά προϊόντα, ὑαλικά, κλπ. (ἀπὸ τὰ λιμάνια τοῦ Σαράντη, Σαλαχώρας και Πρέβεζα).

ΠΑΡΑΓΩΓΗ — ΕΞΑΓΩΓΕΣ: Μαλλιά, δέρματα, τυρὶ πρώτης κατηγορίας, ὀνομαστά κρασιά ἀπὸ τὸ Γρεβενίτι, μαστίχα ἀπὸ τὴ Λαίιστα, μήλα ἀπὸ τὴ Δόλιανη, κάστανα ἀπὸ τὸ Δραγάρι, ἐξαιρετικῆς ποιότητας καρύδια και φουντούκια ἀπὸ τὸ Λιασκοβέτσι και τὴ Δόλιανη και φασόλια ἀπὸ τὸ Πάπιγκο.

— ΑΡΧΕΣ —

ΜΥΔΙΡ τοῦ Ζαγοριοῦ: 'Εντέμ ἐφέντης.

Γραμματέας: Βεχμπή ἐφέντης.

Ἄρχηγός τῆς Χωροφυλακῆς: Μα-
λίκ ἐφέντης.

Διευθυντῆς ταχυδρομείου - τηλε-
γραφείου: ΡΕΡΤΕΥ ἐφέντης.

ΜΕΜΟΥΡ τῆς διαχείρισης Κα-
πνῶν: Κοσμάς Δ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ,
ΕΜΠΟΡΩΝ, ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ κλπ.

(κατ' ἄλφαθητική σειρά)
ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

— ΟΠΛΟΠΟΙΟΣ —

Βλάχος Βασ.

Τόττης Ἰωάννης.

— ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ —

Σουλιώτης Γεώργιος.

— ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΙ —

Μαντριός Μιχ. — Ράτσικας Γεώρ.

— ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΣ —

Ντούβαλης Μάνθος — Ἄνδρ. Στε-
φάνου.

Γεροκώστας Ἄντ. καὶ Χρῆστος.

— ΑΥΕΥΡΑ —

Γκούζγκουλας Χρῆστος — Κέν-
τρος Ἄθαν.

— ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΟΣ —

Πρωτόπαππας Γεώργιος.

— ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ —

Ἄντρέας ΕΤΙΕΝΝΕ.

— ΔΑΣΚΑΛΕΣ —

Λογοθέτη Ὀλγα καὶ ἄλλες 48 σέ-
δλο τὸ ΝΑΗΙΕ.

— ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ —

Κουσσίδης Ἄλέξ. — Ντούβαλης
Χρῆστος.

— ΙΑΤΡΟΣ —

Λιάπης Ἀναστάσιος.

— ΞΥΛΟΥΡΓΟΣ —

Χρῆστος Μεταξᾶς τῆς Ἀθηναϊκῆς
Σχολῆς.

— ΜΥΛΩΝΑΣ —

Ζωΐδης Εὐάγγελος.

— ΧΡΥΣΟΧΟΟΣ —

Κρέμος Κυριάκος.

— ΔΕΡΜΑΤΑ —

Πασχαλίδης Ἀγαθοκλῆς

— ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ —

Ἔνα σὲ κάθε χωριὸ ὑπ' εὐθύνη
τοῦ γιατροῦ τοῦ χωριοῦ.

— ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ —

Δημητριάδης Γεώργιος.

— ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ —

Σετζῆς Κων)νος, διευθυντῆς τῶν
σχολείων τοῦ Τσεπελόβου καθὼς
καὶ ἄλλων 70 σχολείων σὲ ὅλο τὸ
ΝΑΗΙΕ.

— ΚΡΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΑΣΤΙΧΑ —

Κέντρος Χρῆστος.

Μετάφραση: Βασιλικὴ Παπαδια-
μάντη.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΠΥΡΣΟΓΙΑΝΝΗ - ΛΕΣΚΟΒΙΚΙ

† ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ τοῦ προηγουμένου)

Εἰς τὸ Λεσκοβίκι ἐπεκράτει τὸ ἔθιμον ὅπως καὶ αἱ χριστιαναὶ νύμφαι καλύπτονται δι' ἐρυθροῦ φερετζέ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μεταβάσεως ἐκ τῆς οἰκίας τῶν γονέων της μέχρι τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν στέψιν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, δὲν εἶναι δὲ νομίζω ἀπαραίτητον ὅπως προστεθῆ ὅτι τοῦτο ἐπεβλήθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ζοφερωτέρων χρόνων τῆς δουλείας, διὰ νὰ μὴ προκαλῆ ἡ στολισμένη νύμφη τοὺς σαρκικοὺς πόθους τῶν βαρβάρων κατακτητῶν, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ προβῶσι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπαγωγὴν της. Ἐὰν ὁ γαμβρὸς ἦτο κάτοικος χωρίου, μόλις ἢ γαμήλιος πομπὴ ἐξήρχετο τῶν ὀρίων τοῦ Λεσκοβικίου, ἀπεβάλλετο ἀμέσως ὁ πληκτικὸς φερετζές, ὅστις κυριολεκτικῶς θὰ ἀπέπνιγε τὴν μὴ εἰθισμένην χριστιανὴν κόρην. Τὸ ἀντίθετον ἀκριβῶς ἐγένετο ὅταν ἡ νύμφη κατήγετο ἀπὸ χωρίον δηλ. ὁ φερετζές περιέβαλλε τὴν νύμφην μόλις ἢ πομπὴ ἐφθάνεν εἰς τὰ ὅρια τῆς πόλεως.

Περιεγρᾶφη ἤδη τὸ ταξίδιον Πυρσόγιαννης — Λεσκοβικίου, μέσω Ἰσθόρου, ἐπίσης αὐτὸ τοῦτο τὸ Λε-

σκοβίκι μὲ τινὰ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, περὶ τῶν κατοίκων του καὶ ἄλλα ἐνδιαφέροντα.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς διαδρομῆς, ἄς ἐπιχειρήσωμεν ἤδη τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὸ χωριὸν ἀπὸ «τὸν ἐπάνω δρόμον», δηλ. ἀπὸ τὸ βουνό, ἢ ὁποῖα ἐγένετο μόνον πρὸ τῶν κακοκαιριῶν τοῦ χειμῶνος, ἰδίως ὅταν δὲν εἶχον καλύψει τὰ χιόνια τὰς κορυφογραμμὰς τῶν βουνῶν.

Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσωμεν ἐκ Λεσκοβικίου δὲν προηγοῦντο ἀποχαιρετιστήρια ἐπισκέψεις συγγενῶν καὶ φίλων, οὔτε αἱ διάφοροι προετοιμασίαι τοῦ ταξιδίου, οὔτε συνοδεῖαι διὰ τὴν προπομπὴν ἕως τὴν Ράχην ἢ τὸν Ἁγ. Μηνᾶν, αἵτινες ἐλάμβανον χώραν εἰς τὸ χωριό, διότι οὔτε συγγενεῖς ὑπῆρχον, οὔτε πῖττα ἐγένετο, οὔτε ἄλλο τι, ἐκτὸς ἀπὸ ὅ,τι πρόχειρον δύναται νὰ ἀγορασθῆ διὰ τὸ μεσημβρινὸν γεῦμα τοῦ ταξιδίου. Ὁ μῦνος προπέμπων ἦτο ὁ πατέρας, ὅστις κατὰ τὸν ἀποχαιρετιστήριον ἀσπασμὸν δυσκόλως συνεκράτει τὰ δάκρυα τὰ ὁποῖα ἐπλημμύριζον τὰ μάτια του. Ἡ διαδρομὴ αὕτη ἀρχίζει ἀπὸ τὸ πέραν τοῦ Λεσκοβικίου τμήμα τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, ἣτις φέ-

ρει πρὸς Κορυτσαῖν, εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ὁποίας. εὐρίσκεται ἐπιβλητικὸς στρατῶν, ἀνεγερθεὶς κατὰ τὸ 1902—3. Ἐπὶ ἡμισείας περίπου ὥρας πορείαν ὁ ὀρίζων εἶναι περιωρισμένος, διότι ἡ ὁδὸς διέρχεται ἐν μέσῳ λόφων, μετὰ ταῦτα ὅμως ἀνοίγεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ταξιδιώτου ἐκτεταμένη καὶ εὐφορος πεδιάς, εἰς τὸ βάθος καὶ ἀριστερᾶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται τὸ Μουσουλμανικὸν χωρίον Ράδανη, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι, ἅπαντες ἀγρόται, εἶναι τόσο ἀγαθοὶ τὴν καρδίαν ὥστε δικαίως τοὺς ἀπεκάλουν «πρόβατα τοῦ Θεοῦ». Ὅπως ἐλέχθη προηγουμένως, καίτοι εἶχον ἐξισλαμισθῆ, ὁμαδικῶς, πρὸ 150 περίπου ἐτῶν, ἐν τούτοις, εἰς τὸ ὑποσυνειδητὸν των, παραμένει ἀκεραία ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ὡς μόνην τούτου ἀπόδειξιν ἀναφέρω τὸ ἑξῆς:

Ὁ Ἅγιος Τρύφων θεωρεῖται παρὰ τῶν χωρικῶν μας γενικῶς ὡς προστάτης καὶ ἰατρὸς τῶν ζώων. Εἰς θέσιν τινα ἐκτὸς τοῦ χωρίου, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐπιστεύετο ὅτι εὐρίσκετο, ὅταν οἱ κάτοικοι ἦσαν ἀκόμη χριστιανοί, παρεκκλήσιον, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος. Ὅταν δὲ ἀσθενήσῃ ζῶον τι ὁ ἰδιοκτήτης του τὸ ὀδηγεῖ ἐκεῖ, τὸ περιφέρει τρὶς περίξ ἐνὸς σωροῦ λίθων, τὰ λείψανα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ ΠΕΡ ΠΕΡΕΝΤΙ (μὰ τον Θεόν) τοῦτο θεραπεύεται ἀμέσως, ὅπως βεβαιοῦν διὰ τοῦ ἀνωτέρω ὄρκου ὅλοι γενικῶς οἱ κάτοικοι.

Μετὰ ὀδοιπορίαν ἡμισείας καὶ πλέον ὥρας, ἀφήνοντες ἀριστερᾶ

τὴν ἀμαξιτὴν ὁδόν, ἀρχίζομεν τὴν ὀρεινὴν τοιαύτην, ἥτις, ἄλλοτε εἶναι ἀνωφερῆς, ἄλλοτε κατωφερῆς καὶ εἰς ὀλίγα σημεία εὐθεῖα, γενικῶς ὅμως ἀνώμαλος καὶ πετρώδης. Αἱ κατωφέρειαι εἶναι πλέον ἐπικίνδυνοι κατὰ τὸ φθινόπωρον, διότι τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ κίτρινα φύλλα, τὰ ὁποία ἔπεσον καὶ ἐξακολουθοῦσι πίπτοντα ἐκ τῶν δένδρων, καθισταμένου ἐπικινδύνως ὀλισθηροῦ.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον, εἰς ὀλόκληρον τὴν διαδρομὴν, δὲν συναντᾶς ὀδοιπόρον, τὸ δὲ πράσινον εἶναι ἐλάχιστον, ἐνῶ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τὰ θουνὰ εἶναι καταπράσινα, εἰς τὰ λιθάδια δὲ ὀργιάζει τὸ τρυφερὸν χόρτον, τὸ ὁποῖον ποικίλλεται μὲ τ' ἀγριολούλουδα, τὰ σπάταλα σκορπισμένα ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ἀπριλίου, μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους εἰς τὰ πλάγια τῶν θουνῶν καὶ εἰς τὰς πεδιάδας βόσκουν χιλιάδες αἰγοπροβάτων, τὰ κουδούνια τῶν ὁποίων κτυποῦν μελωδικά, ἐνῶ εἰς τὴν σκιάν κάποιου δένδρου ὁ καλὸς βοσκὸς παίζει μὲ πάθος τόσο μελωδικά τὴν φλογέραν του, ὥστε κυριολεκτικῶς μαγεύει τὴν περίξ φύσιν, ὁ δὲ πορευόμενος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ὀδοιπόρου καὶ ἀκούων τὸν ὀρεσίβιον ἐκεῖνον καλλιτέχνην τοῦ αὐλοῦ, τὸν σύγχρονον Πάνα, μένει κυριολεκτικῶς μὲ ἀνοικτὸν στόμα.

Παραπλεύρως τοῦ βοσκοῦ, ἐξηπλωμένος ὁ πιστὸς του μοῦργκος, ἤρεμος καὶ μὲ κλειστὰ μάτια, ἀπολαμβάνει ἐπίσης τὸ θεσπέσιον παί-

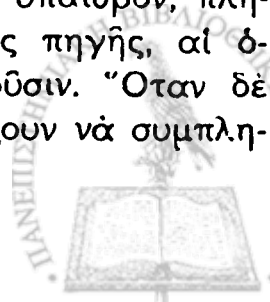
ξιμον τῆς φλογέρας τοῦ κυρίου του. Ἐάν ὅμως κρατεῖ κλειστὰ τὰ μάτια, δέν σημαίνει ὅτι λησμονεῖ τὸ καθήκον του, τὴν φύλαξιν τοῦ ποιμνίου. Ἐπιδεικνύει τοιαύτην ἡρεμίαν, ἐφόσον δέν ἀναφαίνεται εἰς τὸν ὀρίζοντα πιθανὸς ἐχθρὸς, ὅταν ὅμως σημειωθῇ «ἐχθρὸς ἐν ὄψει» τότε, καίτοι ἀλυσσοδεμένον, δυσκόλως κατορθώνει νὰ τὸν συγκρατήσῃ ὁ κύριός του, ἐνῶ τὰ ἄγρια γαυγίσματά του δέν παύουν, παρὰ μόνον ὅταν ἀπομακρυνθῇ ὁ διαθάτης ὁπότε τὰ πάντα ἐπανέρχονται εἰς ὁμαλὴν κατάστασιν, ὁ μουργκος παύει νὰ γαυγίξῃ, ὁ βοσκὸς ἐπιστρέφων εἰς τὴν σκιάν τοῦ δένδρου ἐπαναρχίζει τὸ διακοπὴν τραγούδι τῆς φλογέρας, ὁ δὲ πιστὸς σκύλος ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ἀλυσσίδα, ἐξαπλώνεται ἡρεμος, ὡσάν νὰ μὴ εἶχε προηγηθῇ τίποτε. Τὰ μὴ ἀνησυχήσαντα ἦσαν μόνον τὰ ἀθῶα προβοτάκια, παρὰ τὰ ἄγρια δὲ γαυγίσματα τοῦ φύλακός των καὶ τὴν ἀναστάτῳσιν τοῦ βοσκοῦ, ἐκεῖνα ἀπελάμβανον τὸ τρυφερὸ χορτάρι, τὸ ὁποῖον τόσον ἀφθονον τοῖς ἐχάρισεν ὁ Θεός. Πλεῖστα λιθάδια καὶ πλαγιῆς βουνῶν, ἐκτὸς ἄλλων ὠραιότατων εἰς ποικίλους χρωματισμοὺς λουλουδιῶν, εἶναι καταστόλιστα ἀπὸ τὸν Πλάστην καὶ μὲ ἀφθονες κατακόκκινες τουλίπες, αἵτινες παρουσιάζουσι μακρόθεν τὸ τοπίον ὡς ὠραιότατον πορφυροῦν τάπητα, ὑφασμένον ἀπὸ τὰ ἐπιτήδεια χέρια μικρᾶς Βουχαρανῆς κόρης. Ὅσον προσπάθειαν καὶ ἀνκαταβάλλει ὁ ἄνθρωπος ὅπως ἀντικαταστήσῃ τὴν φύσιν καλλιεργῶν

ἄνθη βελτιωμένων ποικιλιῶν, ἀδύνατον, νομίζω, νὰ παρουσιάσῃ τὸ τέλειον τὸ ὁποῖον ἐκεῖνη δημιουργεῖ.

Εἰς πλεῖστα σημεία τῶν λιθαδιῶν, διὰ τὸ εὐχερέστερον πότισμα τῶν αἰγοπροβάτων καὶ λοιπῶν τετραπόδων, διότι κάθε τσέλιγγας ἔχει ἐπίσης πολλὰ ἄλογα καὶ μουλάρια, τὰ ὁποῖα ὡς σύνολον καλοῦνται ἀργκιλέδες, διὰ τὴν δις τοῦ ἔτους μεταφορὰν τῶν σκευῶν, κλινοστρωμνῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν εἰς τοὺς τόπους παραχειμάνσεως καὶ παραθερισμοῦ πρὸς ἐμπορίαν καὶ ἄλλας ἀνάγκας, εἶναι τοποθετημένα, ὡς συνέχεια κρήνης, τρία-τέσσερα συνεχόμενα ποτιστήρια, ξύλινα μακρόστενα, τὰ ὁποῖα λέγονται κἀνουλες, μὴ μεταφερόμενα κατὰ τὰς μετακινήσεις, ἀλλὰ παραμένοντα ἐκεῖ, διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶσι κατὰ τὴν ἐπάνοδον, ἀφοῦ ἐπιδιορθωθοῦν αἱ τυχόν φθοραὶ των.

Πολλάκις κατὰ τὴν διαδρομὴν διασχίζομεν δάση καλυπτόμενα ἀπὸ τόσον ὑψηλὰ καὶ πυκνὰ δένδρα, ὡστε δέν δύναται ἀκτίς ἡλίου νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἔδαφος καίτοι δὲ ταξιδεύει τις ἐν μέσῳ θέρει, ὅταν διέρχεσαι τοιαῦτα δάση αἰσθάνεσαι ὑπερβολικὰ τὸ ψῦχος, ἢ δὲ ὑγρασία «περνᾶ ὡς τὸ κόκκαλον».

Κατὰ τὴν διαδρομὴν ἀπὸ τὸ βουνὸ δέν διερχόμεθα ἀπὸ χωριά, διὰ τοῦτο ἢ μεσημβρινὴ ἀνάπαυσις λαμβάνει χώραν εἰς τὸ ὑπαιθρον, πλησίον δροσερῆς τινος πηγῆς, αἱ ὁποῖαι τόσον ἀφθονοῦσιν. Ὅταν δὲ αἱ ἔξω πλῆσιάζουν νὰ συμπλη-

ρωθῶσιν, εὐρισκόμεθα εἰς τὸ ὕψος τοῦ Σταυροῦ, ὅπως ὀνομάζεται ὁ λόφος ὅστις κατέρχεται σχεδὸν παραλλήλως πρὸς τὸν τοιοῦτον τοῦ Ἁγ. Χριστοφόρου, τὸ ἀπότομον καὶ ἀνώμαλον τοῦ ὁποίου κατ' οὐδὲν ἔχει νὰ ζηλεύσῃ, ὁπόθεν τὸ πρῶτον ἀντικρύζομεν τὴν προσφιλῆ γενέτειραν, τὴν Πυρσόγιαννην, ὅταν φθάσωμεν ἐκεῖ καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ, ἢ χαρὰ ἀφιχθέντων καὶ ὑποδεχομένων αὐτοῦς συγγενῶν εἶναι αὐτονόητος.

Ἐκ τῶν πρώτων καταφθάνουσι οἱ μικροὶ μου φίλοι, συνταξιδιῶται καὶ συμμαθηταί, οἵτινες μὲ κατατοπίζουσι ἀμέσως διὰ τὸν διδάσκαλον τῆς τάξεως, ἂν εἶναι καλὸς ἢ κακός, ἂν δέρνει, ἂν φορτώνει πολλὰ μαθήματα, πόσον ἔχουν προχωρήσει εἰς τὰ μαθήματα, διότι ἡ ἐπιστροφή ἐπραγματοποιεῖτο κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου συνήθως, ἐνῶ τὰ μαθήματα ἤρχιζον κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ προηγουμένου μηνός. Τὴν ἐπομένην ἤρχιζον καὶ δι'

ἐμὲ τακτικὰ τὰ μαθήματα, κατέβαλλον δὲ προσθέτους, οὐχὶ σοβάρως, προσπαθείας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὑφισταμένων κενῶν.

Οὕτως ὀλοκληροῦται ἡ περιγραφή τῆς διαδρομῆς Πυρσόγιαννης — Λεσκοβικίου τανάπαλιν, τὴν ὁποίαν εἶναι ἀδύνατον πλέον νὰ πραγματοποιήσω ὀλοκληρωμένην, διότι τὸ τελευταῖον τμήμα τῆς, Μπομπίτσκου — Λεσκοβικίου, Ἀλβανοκρατεῖται.

Δὲν δύναμαι νὰ δι' ἰσχυρισθῶ ὅτι ἡ παροῦσα περιγραφή εἶναι πλήρης, ὅσον θὰ ἐπιθυμοῦσα καὶ θὰ ἔπρεπε, τὸ μόνον ὅμως τὸ ὁποῖον δύναμαι νὰ θεβαιώσω εἶναι ὅτι, ὁσάκις πρόκειται νὰ γράψω κάτι ἀπὸ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, αἰσθάνομαι βαθεῖαν συγκίνησιν, μὲ καταλαμβάνουσι δὲ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχω, δυστυχῶς, τὴν ἰκανότητα νὰ περιγράψω καὶ νὰ ἀπεικονίσω εἰς τὸ χαρτὶ ὅσον πρέπει ζωηρά.

(Τέλος)

ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στή μνήμη θανόντων Ἡπειρωτῶν. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ὁ Ἴατρος κ. Γεώργ. Γύρας εἰς μνήμην τῆς συζύγου του Ἐλένης Γ. Γύρα 3000

Ἡ αἰεὶ στρατευμένη χορηγὸς τῆς Ἑταιρείας κυρία Εὐγενία Σόμπολα στή μνήμη τοῦ λατρευτοῦ συζύγου της Βασιλείου 10.000
ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τῶν Χριστουγέννων διὰ τὰς ἐκτάκτους ἀνάγκας της».

Ἡ κυρία Μαρία Μεγγλίδη τὴν τακτικὴν τῆς ἐτήσια συνδρομὴν στή μνήμη τοῦ ἀξέχαστου συζύγου της Βασιλείου Μεγγλίδη 15.000

Ὁ κ. Νικηφόρος Δρόσος ἀπὸ Ἀγίων Ἀνδρέων Βορ. Ἡπείρου στή μνήμη τοῦ Μιχ. Πάντου Προέδρου τῆς Ἑνώσεως Δελφίνου 5000

Ἡ κυρία Πόπη Βασιλείου Ζαχαρή στή μνήμη τοῦ τ. Δημάρχου Ἄρτης καὶ λογοτέχνη Ἰωάννου Παπαβασιλείου 2000

Ἡ κυρία Μαρίνα Περαντάκου στή μνήμη τοῦ πολυκλαύστου ἀδελφοῦ της καὶ Φίλου μας Μίμη Παπαδοπούλου 3000

Ὁ κ. Δημ. Ἐξαρχόπουλος δι' ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας στή μνήμη τῆς Μητέρας του Ἀθηνᾶς Ἐξαρχοπούλου οὐδὲ χροῖνιά ἀπὸ τὸ θάνατό της 2000

Ἡ κυρία Ἀννίκα Γκαναβία στή μνήμη τοῦ συζύγου της Συνταγματάρχου Πιεζικοῦ τοῦ 40—41, Λάμπρου Γκαναβία 3000

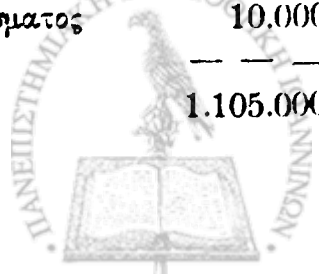
Ἄγορά Παραρτήματος καὶ προσαυξήματος τῶν ἰδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας ὁδὸς Μαυρομικαία ἀριθ. 7

Ἐκ προηγουμένων 1.095.000

Ἡ κυρία Σοφία Ἰ. Παπαγιαννοπούλου στή μνήμη τῆς ἀληθινῆς ἀδελφῆς της Λευῆς Εὐθ. Νίκου, γὰρ ἀποπληρωμὴ τοῦ 6' Διαμερίσματος 10.000

1.105.000

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΝΤΑΙ οἱ κύριοι Ἀναγνώσται νὰ μᾶς γνωστοποιοῦν τὴ νέα τους διεύθυνση.

Ἀναζητώντας τὸ γεφύρι τοῦ Παπαστάθου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 99)

θάτες τους, μέτραγαν τοὺς χτύπους τῆς γῆς μὲ προσοχή. Σὲ ἀπόσταση οἱ ὑπόλοιποι περίμεναν τὴ διάγνωση.

Γύρισα στὸ φίλο μου. Μὲ κύτταξε κι αυτός.

—Λές νὰ μὴν ἀντέχει; διάβασα στὰ μάτια του.

— Ἴσως αὔριο ξεκινήσουν, τοῦ ἔγνεψα ἀμίλητα.

Τί ἔπρεπε νὰ θέλουμε;

Διακριτικὰ μπήκαμε στὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Εἴμαστε κι οἱ δύο σίγουροι πὼς δὲν μᾶς εἶχε ἀντιληφτεῖ κανεὶς. Μιὰ μπουλντόζα, φοβερίζοντας, ἐπέμενε νὰ σκαρφαλώσει στὸν ἀριστερὸ γκρεμό.

—Καὶ μὴ νομίζεις πὼς τοῦτοι τὸ σκεφτῆκαν πρῶτοι, μὲ ξάφνιασε ὁ φίλος μου. Κι ὁ Ἀλῆ-Πασῶς ἤθελε νὰ φτιάξει δῶ πέρα τοῖχο, νὰ σηκωθεῖ ὁ Ἄραχθος σὲ λίμνη μέχρι πάνω τὸ Δρίσκο, νὰ περνᾶει ὁ Βεζύρης μὲ καϊκι ἀπὸ τὴν Τζιόρα πέρα στὸ Κράψι.

Ἐριξα μιὰ τελευταία ματιὰ βαθεία μεσ' τὴ χαράδρα. Καὶ εἶδα ἄλλη μιὰ φορά, ποιὸς ξέρει ἂν τελευταία, τοῦ Παπαστάθου τὸ γεφύρι νὰ κοκκινίζει στὸ τέλειωμα τοῦ ἡλίου. Γιὰ νὰ σταθεῖ κάποτε, σκέφτηκα, ζήτησε τοῦ πρωτομάστορα τὴ γυναίκα, τώρα γιὰ νὰ στεριώσει τὸ ψηλὸ φράγμα εἶναι ἀναπόφευκτος ὁ δικός του ὁ χαμός. Πικρός, ὅσο καὶ σοφός, ὁ νόμος τῆς ζωῆς.

ΣΠΥΡΟΣ Ι. ΜΑΝΤΑΣ

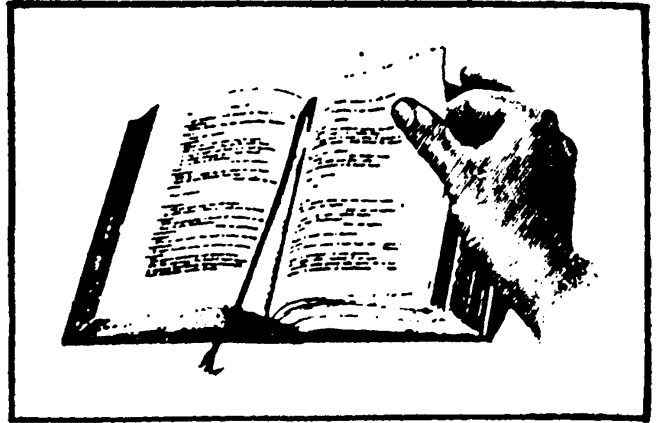
ἩΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΕΥΧΗ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

Τεῦχ.

31	Πωγώνι. Ἡ δόξα καὶ ἡ μοίρα του. Δρχ. 300
34	LA MALHEREUSE EPIRE. (Ἀφιέρωμα στὸν Ἀυτονομιακὸ Ἀγώνα. Δρχ. 400
40—41	Ἀφιέρωμα στὴν 21 Φεβρουαρίου 1913 Δρχ. 300
53—54	Ἀπὸ τὸ ἀνδροφόνο Μπιζάνι στὸν Ἀυτονομιακὸ Ἀγώνα. Ἡ Ἡπειρωτικὴ Ἐκστρατεία σὲ εἰκόνες. Δρχ. 500
55	Προσέγγιση στὴ Σουλιώτικη Ἐποποιία Δρχ. 300
59-60-61	Ἀφιέρωμα στὴν 28 Ὀκτωβρίου 1940 Δρχ. 400
62	Ἀφιέρωμα στὴν 28 Ὀκτωβρίου Β' 1940 Δρχ. 400
76—77	Σῶστε τὸν Καλαμᾶ Δρχ. 200
93	Ἀφιέρωμα στὴν... Ἡπειρωτικὴ Ἀθήνα. (Φωτογραφίες - κείμενα τῶν Ἡπειρωτικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Ἀθήνας μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν 150 χρόνων τῆς πόλης Δρχ. 300

Η ΠΕΙΡΩΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Π. ΛΕΚΚΑ,

Η «ΠΟΛΙΤΣΑΝΗ», - ΠΩΓΩΝΙΟΥ ΒΟΡ. ΗΠΕΙΡΟΥ

Ὁ Ἀθανάσιος Π. Λέκκας, Ἐπίτιμος Δικηγόρος, ἐξέδωσε βιβλίο γιὰ τὴ γενέτειρά του «Ἡ Πολίτσανη» — Πωγωνίου Β. Ἡπείρου (σελ. 125), μὲ ἰδιαίτερο ζήλο, ἀγάπη καὶ πατριωτισμὸ πολὺ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα, ποὺ φανερώνουν τὸν δυναμισμὸ καὶ τὸ φιλοπρόδοιο τῶν συγχωρῶν του.

Στὸ βιβλίο αὐτὸ γραμμένο σὲ στρωτὴ, ζωντανή, δημοτικὴ γλῶσσα, ποὺ διακρίνεται γιὰ τὴν πληρότητα καὶ γλαφυρότητα αὐτοῦ καὶ τὸ ὅποιον παρουσιάζει μὲγάλο ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον γιὰ τοὺς συμπατριῶτες του, ἀλλὰ καὶ τοὺς κοντοχωριανούς του, δὲν παρέλειψε τίποτε ποὺ νὰ ἀφορᾷ τὴ γενέθλια γῆ (ἱστορία, κατοίκους, ἀρχαῖα μνημεῖα, βυζαντινὲς ἐκκλησίες, παιδεῖα, μετανάστευση, ἐπαγγέλματα, περιουσία τοῦ χωριοῦ, δευνοπαθήματα τῶν κατοίκων, εὐεργέτες, ἤθη καὶ ἔθιμα, ἐπιστήμονες κλπ.).

Γιὰ νὰ περιληφθοῦν στὸ βιβλίο του τόσα πολλὰ καὶ διαφωτιστικὰ στοιχεῖα θὰ ἐχρειάστηκε ἀσφαλῶς ὁ ἀνωτέρω μεγάλη, ἐπίπονη καὶ μακρόχρονη προσπάθεια γιὰ

νὰ παρουσιάσει μιὰ τόσο ἀξιόλογη ἐργασία.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο εἶναι ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων καὶ θερμῶν συγχαρητηρίων, τὰ ὅποια καὶ τοῦ ἐκφράζω μὲ τὸ σημεῖωμα αὐτό.

ΑΡΙΣΤ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΠΙΔΡΟΜΕΣ ΣΛΑΒΩΝ ΚΑΙ ΣΛΑΒΙΚΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

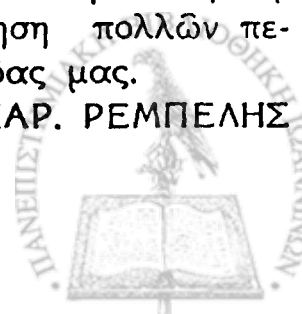
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 94)

μὲ λάσπη. Τὸ Σερβοελληνικὸ λεξ. ἐξηγεῖ τὴ λέξη: λασπότοπος. Καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τὴν προέλευσίν της.

Ἡ Καλούτσιανη, ποὺ βρίσκεται σὲ χαμηλὸ μέρος, δεχόταν τὸ ὄμβρια νερά, ποὺ σχηματίζαν τότε μικροὺς λάκκους μὲ λάσπη. Οἱ παλιοὶ Γιαννιωῖτες θὰ θυμοῦνται τοὺς λασπωμένους δρόμους τῆς Καλούτσιανης (πρὶν ἀσφαλτοστρωθοῦν) ἀπὸ τὰ νερά ποὺ κατέβαζαν τὰ γύρω ρέματα, ὅταν ἔβρεχε.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἐκφράσω τὴν εὐχὴ νὰ ἐκδοθεῖ κάποτε ἓνα πλήρες τοπωνυμικὸ λεξικό, τὸ ὅποιο θὰ βοηθοῦσε πολὺ στὴν ἱστορικὴ, γλωσσικὴ διερεύνηση πολλῶν περιοχῶν τῆς πατρίδας μας.

ΝΙΚΟΛ. ΧΑΡ. ΡΕΜΠΕΛΗΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Πολλοί ήταν οί Ἑπειρώτες καὶ στή Σηλυβρία ἢ Σηλυμβρία, τῆ γραφικῆ πόλι τῆς Θράκης πάνω στήν Προποντίδα, ὅπου γεννήθηκε καὶ ὁ μεγάλος Διδάσκαλος Γεώργιος Γεννάδιος ὁ ἀπὸ Δολιανῶν Ἑπείρου (καὶ ὄχι) Κονουρίας, γνωστὴ μεταξὺ ἄλλων καὶ γιὰ τὸ φημισμένο γιανούρι της.

Μὲ τὴν Πόλη (Κων)πολη) εἶχε καθημερινή σχεδὸν ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία κατὰ τὰ χρόνια (πρὸ τοῦ 1922) πὺ ἀ-

ναφέρεται τὸ ἀνέκδοτό μας.

Ὅταν ἐρχόταν τὸ ἀτμόπλοιο ἀπὸ τὴν Πόλη ὁ γραφικὸς Ἑβραῖος χαμάλης καὶ τελάλης μαζὶ ἐκφωνοῦσε τὴν ἀφιξὴ καὶ τὴν ἀναχώρησιν καὶ διαφήμιζε τὰ εἰσιτήρια ἀπλὰ καὶ μετ' ἐπιστροφῆς:

— Ἀπὸ Σταμποῦλ παπόρο Σηλύμπρια ἔρχεται. Ντογάνα τίκετ (στὸ Τελωνεῖο τὰ εἰσιτήρια). Τέσσερα κουρούσ (γρόσια) νὰ πᾶς καὶ νὰ γυρίσεις! Τρία νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ γυρίσεις!

Εἰδήσεις καὶ Ἐξηγήσεις γιὰ καὶ μὲ τοὺς Ἀναγνώστες μας

- Τὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας, ὅπως ἔχει ἐξελιχθῆ μὲ τὴ δική σας βοήθεια, εἶναι τὸ κυκλοφοροῦν Εἶδωλό της ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μὲ τὴν ὑπαρξὴ της.
- Εἶναι κοινὴ διαπίστωση ὅτι μὲ τὴν ἐκλαϊκευτικὴ του μορφὴ καὶ τὴ γλαφυρότητά του, μὲ τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων, ἀντιπροσωπευτικῶν ὅλης τῆς Ἑπείρου, πὺ καμμιά ἄλλη ἔκδοσι, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδας μας (1913), δὲν ἔχει δώσει, μπαίνει εὐπρόσδεκτα σὲ κάθε Ἑπειρωτικὸ σπιτί.
- Κάτω ἀπὸ τίς σημερινὲς οἰκονομικὲς συνθήκες τὸ κόστος κάθε τεύχους ἀνέρχεται στὸ ποσὸν τῶν Δραχμῶν 85.000 καὶ δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ μὲ συνδρομὴ λιγώτερη ἀπὸ 1000 δρχ. τὸ χρόνο.
- Αὐτὴ τὴ Συνδρομὴ σὰν ἐλάχιστη ἐτήσια εἰσφορὰ παρακαλοῦμε νὰ μᾶς στείλετε μὲ ταχυδρομικὴ ἐπιταγὴ γιὰ νὰ μπορέσει νὰ σᾶς ἔρχεται τακτικὰ ὁ Ἑπειρωτικὸς αὐτὸς ἀνασασμός.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ :
ΑΠΟ ΤΟΥ 98ου ΥΨΩΜΑΤΟΣ.
ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΗΠΕΙΡΩΤΟΥ
ΑΓΩΝΙΣΤΟΥ. 1979.

Ένα βιβλίο πολυσέλιδο φορτωμένο με αναμνήσεις και πλήθος σπανίων και ανεκδότων φωτογραφιών. Η έκδοση έχει δωρηθεί στην «Ηπειρωτική Έταιρεία» και οι εισπράξεις από την πώληση των αντιτύπων πηγαίνουν για την ανάπτυξη του έργου της. Το βιβλίο σε πολυτελή εμφάνιση έχει διατιμηθεί σε 1000 δρχ.

ΑΛΛΟΤΙΝΑ ΚΙ ΑΞΕΧΑΣΤΑ

Το βιβλίο του κ. Γιώργου Κούνδουρου είναι μιά προσφορά στην Ήπειρο και τη Θεσπρωτία. Θα το χαρεί ο Ήπειρώτης αναγνώστης γιατί θα βρει μνήμες δικές του. Σε κάθε σελίδα του θα αναγνωρίσει το δικό του είδωλο.

Το τύπωσε ο συγγραφέας με δική του δαπάνη και το χάρισε στην Έταιρεία. Έχει διατιμηθεί 300 δρ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΡΙΘ. 55

ΓΙΩΡΓΟΥ Α. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

ΑΛΛΟΤΙΝΑ ΚΙ ΑΞΕΧΑΣΤΑ

(Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΣ, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ
ΚΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ)

ΑΘΗΝΑ 1985

Δύο βραβεία σ' ένα χρόνο

Δεν είναι τυχαίο.
'Η κορυφαία ποιότητος τών
προϊόντων ΜΙΣΚΟ ήταν
το θεμέλιο πάνω στο
όποιο εδρακώθηκε
η σοβαρή εξαγωγική της
προσπάθεια, που
καλύπτει 20 χώρες.

Μετά τών ΧΡΥΣΟ ΕΡΜΗ
1979 (Οκτώβριος),
η ΜΙΣΚΟ κέρδισε καί
ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 (Μαρτίος).

Τό ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΡΑΒΕΙΟ
ΕΞΑΓΩΓΩΝ 1980 είναι ή
50η διακρίσις που
απονεμεται
μεχρι σημερα στην

ΜΙΣΚΟ

ΛΑΥΡΑ ΛΟΒΑ

22 χρόνια το βιβλιοπωλείο μας, (Ασκληπιού 3) στην Αθήνα, εξυπηρετεί το αναγνωστικό κοινό με συνέπεια και με την πάντοτε ενημερωμένη βιβλιοθήκη του - στη λογοτεχνία, στην ποίηση, στο θέατρο· στα βιβλία Τέχνης, στην φιλοσοφία, στην ιστορία και σε πολλά άλλα θέματα.

Στα Γιάννινα πάλι (Βλαχλείδη 8), 3 χρόνια τώρα, λειτουργεί το βιβλιοπωλείο μας - κόσμημα για την πόλη θα μπορούσαμε να πούμε - και εξυπηρετεί με την ίδια ευσυνειδησία και ευγένεια το μεγάλο κοινό που μας αγκάλιασε και μας προτίμησε για την εξυπηρέτησή του.

Στη «ΔΩΔΩΝΗ» έχει γίνει παράδοση πια, η πλούσια και πάντοτε ενημερωμένη συλλογή των καλών εκδόσεων.

Να θυμάστε πάντοτε ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» εξυπηρετεί.

